

Průvodce po krásách šumavských

sestavil [Jakub Aba Novák](#) z volně dostupných zdrojů na internetu pro ty, kteří se se stejně zdoluhavou parčí nechtějí dělat ☺

Schématický plán cesty:

Vyšší Brod (0km) – zelená – křížová cesta na JZ od VB – Maria Rest am Stein - žlutá – Vyklestilka – červená – Čertova stěna – zelená – Loučovice – Lipno, přehrada – modrá – Cikánský hrad – Medvědí hora - Kapličky – modrá – Guglwald – lesní cesta - Hraniční cesta – Multerberské rašeliniště - Pasečná – žlutá – Svatý Tomáš – Vítkův kámen – červená – první odbočka doleva na lesní cestu – Pernek – Rychněvek – Jasánky – Otov – Schwarzenberský kanál – Růžový vrch – Tereziánská cesta – Rakovská zátoka – Kyselov – Přední Zvonková – Zadní Zvonková – U Tokaniště – žlutá - Medvědí potok – Schwarzenberský kanál – Želnavský smyk – Nové Chalupy – Nová Pec

Zdroje informací:

www.ckrumlov.cz, www.druidova.mysteria.cz, www.zanikleobce.cz

Jednotlivé zastávky cesty:

Vyšší Brod

Historie obce: První písemná zmínka je z roku 1259. Osada existovala již před založením kláštera. Klášter byl založen roku 1259 Petrem Vokem z Rožmberka u jedné ze starých obchodních cest. Postupně byl svými příznivci vybaven značným majetkem a po vymření Rožmberků se stal na své ochranné vrchnosti, sídlící na českokrumlovském hradě, hospodářsky celkem nezávislý. Roku 1422 se stal cílem jedné z výprav husitských vojsk. Po zrušení poddanství poklesl hospodářsko politický význam kláštera a jeho působení se omezilo na činnost náboženskou a na hospodaření na vlastním majetku. V padesátých letech 20. století Vyšší Brod ztrácí statut města, který je opět navrácen až rozhodnutím Parlamentu České republiky 1. 7. 1994. Název obce: 1259 – Hohenuurt, 1260 – Hohenfurt, 1349 – Wisnowibrod, 1405 – Wyssebrod, 1416 - kláštera Wyssebrodskeho, 1524 - Vyšnej Brod, 1854 - Vyšší brod, Hohenfurth

Pověsti a legendy: Na místě, kde nyní stojí klášter ve Vyšším Brodě, bývala dříve dřevěná poutní kaplička svaté Anny, kam se jednou vydal pan Vok. Hladina řeky po deštích stoupla, brod byl vysoký a jezdec i s koněm začal unášet dravý proud. V úzkosti učinil Vok slib, že vyvázne-li z nebezpečí, vedle kapličky postaví klášter a kostel. Jiná pověst praví, že pan Vok z Rožmberka založil klášter jako poděkování za svůj šťastný návrat z vojny v Bavořích.

Podivné věci se děly v malém lesíku u Vyššího Brodu. Dvě ženy sbírající klestí najednou spatřily lovce, který stál u městské brány podivuhodně krásného města s paláci a věžemi a zval ženy dovnitř. Polekaly se obě a ve strachu se jedna druhé ztratila. Teprve když jedna svlékla kazajku a obrátila pravý rukáv, zjevení zmizelo a ona poznala cestu z lesa. Obě ženy tak v malém lesíku probloudily celý den.

Umíral zlý a skoupý sedlák z jedné vsi u Vyššího Brodu; když kněz, který ho přišel zaopatřit, otevřel schránku s připravenou hostií, zjistil, že hostie zmizela. Rychle spěchal do kostela pro jinou, ale lakomý sedlák mezitím skonal. Po čase nový majitel statku při stavebních úpravách našel pod prahem běloskvoucí neporušenou hostii, kterou donesl do kostela. Faráři se pak přiznala jedna žena, že tomu zemřelému lakomci poradila vložit pod práh chléva posvěcenou hostii, aby jeho dobytek prospíval. Tím se vysvětlilo, proč bezbožníkovi nebylo dovoleno přijmout svátost umírajících.

Nedaleko Vyššího Brodu usedla na vysoký kámen žena s dítětem v náruči. Z odpočinku ji vyrušili povykem a praskáním bičů pasáci. Když přihnali k místu, kde před chvílí ženu s dítětem viděli, rázem zmlkli. Po Panence Marii zůstaly v kameni vytlačeny stopy bosých nohou a sedátko.

Zaniklé obce a osady na Vyšebrodsku

Na počátku 20. století měl soudní okres Vyšší Brod 116 míst trvalého osídlení. Tento počet se zmenšil na konci 20. století na 27, což znamená, že zde zaniklo během jediného století 89 obcí a osad. Zánik byl způsoben třemi hlavními důvody: vybudováním komunistické „železné opony,“ postavením lipenské přehrady a kolektivizací zemědělství. O zániku obcí a osad způsobeném vybudováním „železné opony“ informují články Zaniklá farnost Kapličky a Zaniklá farnost Rychněvek, které se týkají pravého břehu Vltavy.

Rok 1946 znamenal na Vyšebrodsku postupný odsun německy hovořících obyvatel na základě Postupimské dohody vítězných mocností, tedy Sovětského svazu, Spojených států amerických a Velké Británie. Na Vyšebrodsku se týkal tento odsun téměř veškerého obyvatelstva, neboť česká menšina musela opustit Vyšebrodsko již v roce 1938, kdy byl kraj připojen k německé fašistické „Říši“. Po odsunu Němců sem postupně přicházeli noví dosídlenci, většinou rumunští reemigranti a Slováci. Ti sem přišli zejména proto, že jim byla slíbena opuštěná stavení, statky a půda. Ani v roce 1947 ani nikdy později se však nepodařilo obsadit všechny budovy a půdu novými dosídlenci. Někteří z nich po nastěhování rozebrali střechu, vytrhali podlahy, okna a dveře, a tyto části odstěhovali „do vnitrozemí“ jako stavební materiál.

Dalším důvodem zániku obcí a osad na Vyšebrodsku byla výstavba lipenské přehrady. Velké zátopové pásmo vyčlenilo 24 míst trvalého osídlení, které bylo nutno nejen opustit, ale i zbořit většinou kamenné domy a stavení. Jako příklad může sloužit Frymburk, kde byla zbořena třetina obce. Z dnešního pohledu však výstavba Lipna byla přínosem nejen pro krajinu, a lze reálně předpokládat, že by tyto obce a osady stejně zanikly. V žádném případě by však nenastala nová výstavba v rozsahu, který vyvolalo zatopení míst, „kde ryby plují nad vesnicemi“. Část zatopených obcí, zejména Frymburk, Přední Výtoň a Lipno, se dočkala rozsáhlé nové výstavby, a tak lze objektivně konstatovat, že stavba Lipna byla pro život a bydlení obyvatel Šumavy přínosem.

Po „Vítězném únoru 1948“ komunisté až příliš rychle zapomněli na předávání půdy novým zemědělcům v letech 1946 a 1947 a násilná kolektivizace zemědělství začala i v pohraničním Vyšebrodsku. Část dosídlenců situaci vyřešila vystěhováním a další část, zejména starších reemigrantů, se „zuby nehty“ držela jako soukromě žijící zemědělci až do konce padesátých let. Nechtěli se dobrovolně vzdát půdy a domu, který získali. Jejich děti však postupně ze statku a hospodářství odešly, zejména do loučovické papírny. Zánik většiny obcí a osad na levém břehu Vltavy na Vyšebrodsku nastal na počátku šedesátých let, kdy dosídlení reemigranti zestárlí natolik, že nebyli schopni sami hospodařit. Tehdejší Státní statky začaly provádět rozsáhlou bytovou výstavbu ve „střediskových obcích“, zejména ve Vyšším Brodě, kam přestěhovali většinu svých zemědělských dělníků a pracovníků. Nová výstavba vznikla i při jednotlivých farmách. Například farma Kyselov definitivně způsobila zánik okolních osad Bolechy, Hradoví, Lopatné a Kleštín. Opuštěná stavení a statky zvolna chátraly, a tak byly postupně zbořeny.

Křížová cesta u Vyššího Brodu

Asi hodinu cesty od vyšebrodského cisterciáckého kláštera, na malém lesním palouku, se nachází žulový blok, ke kterému se váže zbožná legenda, že zde odpočívala Matka Boží se svým synem. V roce 1844 zde dnes již neznámý úředník se svým dvanáctiletým chlapcem pověsili obraz Panny Marie Sněžné. V květnu 1887 postavilo sedm pasáček nad kamenem provizorní kapličku, kterou vyzdobili svatými obrázky. Zpráva o kapličce nad kamenem se rychle šířila, a tak zde byl zanedlouho připevněn dřevěný kříž a větší obraz. V polovině srpna 1887 navštívil kapličku i vyšebrodský opat Leopold Wackarz, který rozhodl o stavbě poutního kostelíka.

Inženýr František Karel, který v té době stavěl loučovickou papírnu, udělal stavební plán, hostinský Franz Preinfalkl poskytl stavební parcelu, jiní zase věnovali dřevo, cihly a povozy. Zednický mistr Josef Dobusch postavil ze žuly poutní kostelík v pseudorománském slohu a 29. července 1888 již byl svěcen kříž a zvon. Slavnostní vysvěcení poutní kaple nazvané „Maria Rast am Stein“, tedy „Odpočínutí Panny Marie na kameni“, provedl vyšebrodský opat Leopold Wackarz 15. srpna 1888 za účasti více než dvou tisíců poutníků. Již v následujícím roce 1889 se zde konalo 15. srpna slavnostní procesí a 15. srpen se od té doby stal hlavním poutním dnem.

Původní kaplička nad kamenem byla v roce 1890 nahrazena novou. Socha Panny Marie Sněžné v životní velikosti byla zakoupena u firmy Stufleser ve St. Ulrichu v Tyrolsku. Je umístěna na kameni, kde býval obraz starého mistra představující mučednickou smrt sv. Šebestiána. Svěcení

sochy a kaple proběhlo opět 15. srpna. Průvod vyšel od vyšebrodského farního kostela Svatého Bartoloměje nacházejícího se v horní části vyšebrodského náměstí. V čele procesí šlo 276 bíle oděných dívek nesoucích květiny a sochu Panny Marie Sněžné, za nimi šly více než dva tisíce vyšebrodských farníků.

V roce 1898 byla při cestě z horní části vyšebrodského náměstí na poutní místo vystavěna křížová cesta se čtrnácti kamennými zastaveními, které jsou vyplněny výjevy křížové cesty zhotovenými z litiny, a s Božím hrobem na vrcholu. Křížová cesta na Maria Rast am Stein byla vysvěcena 27. března 1898. Pod kaplí s kostelíkem stával hostinec Alexe Peckla, který zde čepoval klášterní pivo. Každoročně se na Maria Rast am Stein konají tři procesí. V minulosti se vždy v čele procesí nosila korouhev vyšebrodského Bratrstva živého růžence. V neděli 29. července 1900 šlo procesím z Č. Budějovic až do vyšebrodského kláštera pod vedením pátera Belleria 540 věřících. Zde byla sloužena děkovná mše a 243 poutníků bylo u svatého přijímání. Poutníci pak došli podél křížové cesty až k poutnímu kostelíku Maria Rast am Stein. Po celou poutní cestu z Č. Budějovic nesla děvčata nejen palmové listy, ale i korouhev a sošku Panny Marie. Největší pouť se však konala 5. května 1901, kdy v čele poutníků šel jedenadevadesátiletý opat Leopold Wackarz a za ním všichni vyšebrodští mniši. Jak napsal D. Kaidl: „Začátek průvodu již míjel kostel svatého Josefa, zatímco poslední opouštěli teprve brány kláštera.“ Také procesí 15. srpna 1901 mělo „více než tři tisíce poutníků.“ Byla to pro opata Leopolda Wackarze poslední křížová cesta na Maria Rast am Stein, neboť 13. prosince 1901 ve věku 92 let zemřel.

Vyklestilka

887 m vysoký skalní útes z Weinberské žuly s možností turistických i horolezeckých výstupů. Sloužil údajně jako útočiště vyznavačů Husova a Viklérova učení, od toho pochází název Wicklesfikirche. Jedná se o puklinovou jeskyni.

Čertova stěna

Ďáblovi vadila stavba kláštera ve Vyšším Brodě, chtěl proto vytvořit v rokli hráz, která by zadržela vodu a klášter zaplavila. Pekelné síly svrhovaly obrovské balvany do řečiště Vltavy, ovšem práce měla být hotova než kohout třikrát zakokrhá. Pekelný kníže se zlými mocnostmi byli ale neúspěšní; po třetím zakokrhání černého kohouta skončila ďáblova moc. Na věži kláštera zazvonil zvon a čert musel pustit balvan, na kterém je dodnes znát otisk jeho pekelného pařátu. Velikému balvanu nad řekou se říká ďáblova kazatelna a strmé skále plné kamenů pod ní Čertova stěna. Tato skála se za dávných dob nazývala Strašidelník. Podle dřívějších pověstí to bylo posvátné místo, kde staří Slované uctívali boha dobra Suatoroha. Křesťanství prý použilo staré báje k vytvoření nové legendy, v níž zlo představoval čert a dobro klášter ve Vyšším Brodě.

Loučovice

Loučovice (německy Kienberg) je obec s 1 961 obyvateli (k 1. 1. 2005) ležící na řece Vltavě mezi Lipnem a Vyšším Brodem. Rozloha obce činí 42,00 km², zdejší pošta má PSČ 382 76. Průmysl zde představují papírny - Jihočeské papírny, a.s., závod Vltavský mlýn Loučovice. Dalším podnikem je teplárna, původně dimenzovaná na výrazně vyšší počet obyvatel. Vzhledem k blízkosti rakouských hranic se zde nachází řada ubytovacích zařízení, pohostinství a nočních klubů. Obec má dvě části: Loučovice a Nové Domky

Historie obce: Samotná obec Loučovice nemá příliš rozsáhlou historii - poměrně nepřístupný a skalnatý úsek údolí Vltavy mezi Lipnem a Vyšším Brodem byl zprvu osídlen pouze několika staveními, z nichž nejvýznamnější byl mlýn. Až založení papírny v 80. letech 19. století způsobilo nárůst počtu obyvatel a prudký rozvoj obce.

Papírna měla na přelomu století více než 1.000 zaměstnanců a byla největším zaměstnavatelem v širokém okolí. Další lidé (v sezóně až 600) byli zaměstnáni při přepravě dříví, neboť úsek Vltavy pod Loučovicemi nebylo možno pro plavení využívat, a tak bylo nutno dříví ručně převézt do Vyššího Brodu. V roce 1911 byla do obce přivedena železniční trať.

Většina obyvatel obce byla ovšem německé národnosti, a tak byli po druhé světové válce odsunuti. Odsun se netýkal několika desítek pracovníků - odborníků, kteří byli potřební pro provoz papírny. Obec byla dosídlena převážně rumunskými reemigranty, Slováky (včetně občanů

romské národnosti) a tzv. volyňskými Čechy. Tito dosídlenci měli nízkou úroveň vzdělanosti a malý vztah k území, což přetrvává dodnes - přímo v obci sídlí dokonce zvláštní škola. V roce 1959 byly zcela uzavřeny státní hranice a hned za Loučovicemi začínala železná opona.

Obec Kapličky, která se nacházela v nově vybudovaném hraničním pásmu, zanikla a její katastr byl zařazen pod obec Loučovice.

Oblast jižně od obce (pravý břeh Vltavy) prošla fází útlumu hospodaření, která neskončila ani po pádu železné opony. Smělé plány počátku 90. let na znovuosídlení pustých někdejších vesnic vzaly za své a oblast dosud nemá schválený územní plán. V místní části Mnichovice tak nyní žije trvale jeden soukromý zemědělec se svou rodinou a ve druhém domě pouze jeden muž. Místní část Kapličky je zcela neosídlena. Místní část Dvorečná na levém břehu Vltavy je tvořena převážně chatami.

Lipno

Prvé zápisy o kolonizaci dnešního území obce Lipno nad Vltavou jsou dostupné z roku 1281, kdy je poprvé připomínáno Studené, Plískov, Kobylnice, Petrův mlýn a Slupečná. Dnes je Petrův mlýn pod vodou Lipenského jezera a prvé tři obce pouze rekreačními osadami Lipna nad Vltavou. Slupečná, která byla až do výstavby sídliště Lipno obcí, je od roku 1954 osadou Lipna nad Vltavou s trvalým osídlením. Všechna tato osídlení z roku 1281 patřila pod „zboží Rožmberské,“ jak je zřejmé z urbáře. Historik J.V.Šimák uvádí, že v případě Studené, která neměla nikdy německý název, se jedná o osídlení z prvé poloviny 13. století. Pravděpodobně by se zde jednalo o osídlení podobné nedalekým Hrušticím a zakladateli Studené by mohli být premonstráti z kláštera v Milevsku. Historické osídlení území dokladuje také archeologické slovanské naleziště ze začátku 13. století u nedalekých Lojzových Pasek. Postupně do konce 15. století však všechna tato místa osídlení přešla pod majetek vyšebrodského cisterciáckého kláštera a tak se v dostupných historických pramenech můžeme například dočíst, že v roce 1354 pronajal vyšebrodský klášter „část užitků ze Slupečné.“ Také Kramolín je již v roce 1459 připomínán jako majetek vyšebrodského kláštera.

De dostupných pramenů patřila oblast dnešní obce Lipno nad Vltavou pod území tehdejší rychty Bolechy (Wullachen). V historických pramenech je za jednotlivé osady uváděn počet „osedlých,“ tedy těch, kteří zde sedí na půdě - dnes bychom řekli, počet obytných stavení ve kterých žili lidé, převážně rolníci. Nejvíce osedlých, deset měla Slupečná (Luppetsching), pět Kobylnice (Goblens), čtyři Studené, tři Kramolín (Gromaling), dva Plískov (Stockern) a jeden Petrův mlýn (Petermuhle). Poprvé se zde objevuje Lipno (Lippen) se třemi osedlými. Dohromady zde tedy bylo 28 osedlých. V té době bývalo v jednom domě na vyšebrodském panství asi šest obyvatel, což znamená, že v roce 1530 bylo na území dnešní obce Lipno nad Vltavou 150 až 170 obyvatel. Všechna tato osídlení, stejně jako dnes, byla na levém břehu Vltavy a jsou od nepaměti spojena s Vltavou, která jim byla nejen spoluživitkou, ale často i krutým protivníkem. To zejména při velké vodě když přišlo prudké jarní tání. O tom, že se plavilo nad Lipnem dříví již na počátku 16. století svědčí návrh na splavnění Čertových proudů od Štěpánka Netolického z roku 1530. Plavba polen v nesvázaném stavu ze Svatotomášských lesů končila až u krumlovských rechlí, kde se dříví vytahovalo z Vltavy a stavělo do sáhů. V roce 1575 byla voroplavba prohlášena za svobodné podnikání a tak se zdejšími sedláky stávalo vorařství hlavním povoláním. Vory byly sestavovány nejčastěji u Dolní Vltavice nebo nad Frymburkem a zdejší voraři s nimi „sjeli“ k vorařské louce, která byla asi 300 m od hráze dnešní přehrady a dnes je pod vodou. Zde bylo nutno před Čertovými proudy vory rozebrat, naložit na volské potahy a v rozloženém stavu je odvést k vyšebrodskému klášteru.

Volský potah většinou táhl sedm až devět klád, záleželo na průměru a délce stromu. Během dne byly klády naloženy, převezeny do Vyššího Brodu, složeny a potah se do setmění vrátil zpět. Osm dní této „potažné roboty“ ročně bylo zdarma, ostatní klášter platil, tři groše za jízdu. Byla to dobře placená práce a tak se během krátké doby hospodáři v Kramolíně zaměřili na pěstování tažných volů a byli tím známí nejen na panství vyšebrodských cisterciáků, ale v celém rožmberském dominiu.

Osedlí „od vody,“ tedy z Lipna, Kobylnice a z části i ze Slupečné především vorařili a zemědělskou půdu měli jen pro svou obživu. Naproti tomu osedlí ze Studené, Plískova a

Kramolína se plně věnovali zemědělství. Byli zde tedy většinou „celolánici“, tedy hospodáři, kteří měli z dnešního pohledu kolem dvaceti hektarů zemědělské půdy, což byla výměra, která nejen uživila rodinu, ale rodina ji mohla i sama obhospodařovat. V této souvislosti je třeba připomenout, že vždy třetina pozemků ležela ladem a výnosy byly zhruba trojnásobek toho, co bylo zaseto. Výnos z dnešní plochy jednoho hektaru byl 800 až 1000 kg žita, kterého se zde pěstovalo nejvíce. Zhruba třetinu bylo nutno ponechat na osetí, třetinu odevzdat vyšebrodskému klášteru, takže zbyla jediná třetina pro rodinu či na prodej na vyšebrodském trhu. Kromě žita a málo ovsa se na území dnešní obce Lipno nad Vltavou v 16. století pěstoval mák, řepa a z luštěnin především hrách. Hojně se zde pěstovalo zelí.

Stejně jako je to dodnes, nejkrizovější částí roku byla pro místní obyvatele zima. Šlo o to, aby vydržely zásoby jídla a píce. Bohužel, ne vždy se to povedlo. Nejhůře bylo, když na dveře ťukala smrt nebo hladomor. V zimě vrcholila vysoká úmrtnost. Dvě až tři děti z deseti se dožívaly dospělosti. V zimě také vrcholil strach z hladu. Čtyřicetidenní půst v předvelikonočním období se dodržoval často již dávno před Popelační středou a to nejen z důvodů náboženských.

Zásadní změna v „životě“ obce proběhla především v 50. letech 20. století v souvislosti s budováním vodní nádrže Lipno. Údolní nádrž Lipno byla vybudována v letech 1952 – 1959 a s plochou přibližně 4 650 ha a objemem 306 milionů m³ je dodnes největším vodním dílem v České republice. V období, kdy toto dílo vznikalo bylo ojedinělým technickým řešením, umístěným do mimořádných přírodních podmínek. Vodní elektrárna, vybudovaná společně s přehradou a umístěná ve skále 160 m pod zemským povrchem, nahrazuje některá stávající i starší technická elektrárnská díla ležící mezi Lipnem a Vyším Brodem. Při stavbě lipenské přehrady byla původní osada z převážné části zatopena a na místě původní osady začala vznikat nová obec.

Lipenská přehrada

Oblast Horní Vltavy byla v době třetihorní jezerem. Mezi Čertovou stěnou a horou Luč prolomily přívaly vody zvětralou přírodní hráz a vytvořily si řečiště. V kronikách obcí mezi Frymburkem a Vyším Brodem je celá řada zpráv o povodních a záplavách z 17. až 19. století. Zřejmě největší byly v letech 1740 a 1890. Prvním krokem k využití energie vodního toku bylo plavení dřeva. Druhým způsobem využití horní Vltavy byly mlýny a hamry, kterých bylo mezi Frymburkem a Vyším Brodem 23. Historie lipenské přehrady začíná po velké povodni v roce 1890, kde v roce 1892 vydává inženýr Daniel brožuru, ve které navrhuje zřízení menších přehrad na horní Vltavě a jejich přítocích, které měly zabránit povodním a záplavám. Myšlenkou se dále zabývá sněm království Českého a stavební rada Jan Jirsík v roce 1899 navrhuje výstavbu několika přehrad. Došlo i k projednávání tohoto projektu, ale zemědělci nebyli ochotni prodat své pozemky.

V roce 1920 dochází k další velké povodni, a tak znovu ožívá myšlenka vybudování přehrad či přehrad, která by zadržela vody z jarního tání na Šumavě. V roce 1930 umísťují inženýři Zemského úřadu ve svých projektech stavbu přehrad poprvé na Lipno. Ale i tentokrát se nepodařilo vykoupit uvažovanou zátopovou plochu. Projekt přehrad na Lipně s elektrárnskou turbínou vznikl až po druhé světové válce, zejména po odsunu Němců a znárodnění loučovické papírny. Stavba přehrad a podzemní elektrárny byla zahájena v roce 1950 a mistr Bubla se nastěhoval se svými pěti minéry do hostince Anny Houfkové a jejich dynamitové nálože trhaly balvany žuly a rvaly ze země pařezy se spleť kořenů. Dnes se zdá neskutečné, že: „studenti svazáci“ po příchodu na stavbu každodenně před začátkem práce na skálu připevnili svazácký prapor, zazpívali Hymnu demokratické mládeže a pak začali krompáči, lopatami a dřevěnými kolečky odstraňovat u Frymburka skálu pro budoucí silnici z Lipna do Frymburka.

Se stavbou je spojena i „protistátní skupina Zenáhlík“. Při soudním přelíčení u Krajského soudu v Č. Budějovicích byl v dubnu 1954 MUDr. Josef Zenáhlík odsouzen ke čtrnácti letům vězení a hlavní inženýr stavby Lipna, ing. Antonín Behemský pro „ohrožení státního tajemství“ byl odsouzen na dva roky do vězení. V roce 1953 na stavbě přehrad pod vedením již pětadesátiletého kesonáře Aloise Voráčka postupně zapouští do dna budoucí přehradu jednotlivé kesony. Současně se zde hloubí šachty těsnící clony a buduje gravitační blok. Během tohoto jediného roku bylo vylámano 130 tisíc kubiků balvanů, hlíny a žuly. Prorážka tunelu, to je pro baraby vždy slavnostní událost. V noci z 10. na 11. ledna 1956 prorazili na odpadním tunelu barabové poslední metr. Po starém zvyku si prorážkou nejen podali ruce, ale i láhev rumu na

přípitek. Tři a půl roku trvalo, než barabové prorazili, vyrubali a vystříleli tunel. Tři a půl roku každý baraba poctivě odevzdával na vkladní knížku nazvanou „František Prorážka“ své procento mzdy a nyní společné úspory propili.

V budoucím zátopovém pásmu přehrady bylo třeba vykácet a odlesnit 550 hektarů lesa. To je tolik jako 550 českobudějovických náměstí. Jen za rok 1956 bylo z bažin vyvezeno 25 tisíc plnometrů dřeva. V říjnu 1956 začal pražský Energovod montáž stokilovoltové rozvodny a práce se začaly přesouvat do podzemí. V polovině ledna 1957 byl zahájen výlom skály v podzemí elektrárny a na vyšebrodské „vyrovnávačce“ byla zahájena montáž generátoru turbíny. Betonáž klenby strojovny se od samého počátku opožďovala zhruba o půl roku. Začaly se naplňovat obavy, že hráz přehrady nezachytí plánované jarní vody 1958. Na konci září 1957 byly dokončeny práce na šikmém tunelu, původní termín byl o plných osm měsíců dříve a nyní se měly již montovat turbíny. Šestadvacátého června 1958 byl dobetonován poslední blok hráze do úrovně vozovky. Celkem zde bylo uloženo 70 tisíc kubíků betonu, 600 tun ocele a 300 tun strojního zařízení. Prvého září 1958 bylo konečně předáno staveniště první turbíny od stavbařů montérům Elektrostroje Brno. Nejprve byly spuštěny výtahem v šikmém tunelu do podzemí čtyři části ocelové spirály, potom spustili jednotlivé části otvorem generátoru na podlahu turbíny. Ve druhé polovině září byly všechny čtyři díly spirály svařeny v jediný třicetitonový celek.

V pondělí 15. června 1959 v 17 hodin a 55 minut začaly první kubíky vody roztáčet lopatky turbíny a mohutný, 350 tun těžký rotor se dal do pohybu. Montéři, kteří několik dní vůbec nespali, po chvíli zkušební provoz přerušili a šli spát. Když se vyspali, šli na pivo, potom se rozdávaly metály a diplomy. Po předávacích zkouškách byly do sítě dány prvé megawatty proudu. Trvalo pouhých šedesát vteřin, jediná minuta, a generátor začal dávat plný výkon šedesát megawatt do sítě. Krátce před vánoci 1959 byla dána do provozu i druhá lipenská turbína a noviny tehdy psaly: „Obě Francisovy turbíny na lipenské přehradě o výkonu 120 KW pracují bez závad a zásobují naši energetickou síť“.

Stavba přehrady s elektrárnou na Lipně má své historické kořeny ve snaze lidí čelit ničivé síle řeky a zároveň vodní sílu využívat ke svému užítku - v dopravě, použitím vodního kola nebo vodních turbín. Ničivá síla Vltavy se před stavbou lipenské přehrady projevovala při častých povodních. Dnes velké vody připomínají pouze zápisy ve starých kronikách a dochované rysky vodočtů na stěnách domů a na skalách, například u Českého Krumlova nebo u Dívčího Kamene.

Lipenská přehrada je součástí vltavské kaskády a je jejím nejvýše položeným stupněm. Leží v horském terénu, na hranici Národního parku a Chráněné krajinné oblasti Šumava. Gigantická údolní nádrž Lipno byla vybudována v letech 1952 - 1959 na horním toku Vltavy. Její vody zalily převážnou část rozlehlé vltavské kotliny s četnými nevytěženými rašeliništi. Plocha hlavní nádrže je asi 4650 ha, objem 306 milionů m³, nadmořská výška 726 m (při maximálním vzdušném hladině). Malým výběžkem v severozápadní části přesahuje do území okresu Prachatice. Malá vyrovnávací nádrž (Lipno II), spojená s hlavní nádrží podzemním tunelem, je nad Vyším Brodem. V době, kdy toto dílo vznikalo, bylo ojedinělým technickým řešením, umístěným do mimořádných přírodních podmínek. Nahrazuje některá stávající i starší technická elektrárenská díla ležící mezi Lipnem a Vyším Brodem.

Nad hrází se rozprostírá od Lipna k Želnavě v délce 48 km mělké přehradní jezero. Hráz je situována tam, kde ploché údolí horního toku Vltavy přechází ze spádu 0,45 ‰ do prudkého klesání (až 27 ‰).

I když byla stavba zahájena v roce 1952 a dokončena v roce 1960, pracuje celá soustava bez závad a poruch a znamená významnou pomoc v bilancování elektrické energie v naléhavých odběrových situacích. Regulace režimu turbozařízení je řízena centrálním energetickým dispečinkem.

Medvědí hora

Přírodní památka Medvědí hora se rozkládá v nadmořské výšce kolem 900 m. Chráněným územím byla vyhlášena roku 1992. Důvodem je ochrana rozsáhlého lesního komplexu s četnými zbytky porostů květnatých bučin. Ve stromovém patru těchto porostů převažuje buk lesní nad smrkem ztepilým, přimíšen je javor klen, jedle bělokorá (*to mohu potvrdit - stačí zdvihnout hlavu a mnohde objevíte jedle tak obrovské a nádherné, až se zatají dech*) a bříza bradavičnatá. V keřovém patru se vyskytuje bez hroznatý a zimolez černý. V druhově bohatém bylinném patru

převládají rostliny jarního aspektu, jako je kyčelnice devítilistá, kyčelnice cibulkonosná, bažanka vytrvalá, mařinka vonná, čarovník alpský, dále pak vrani oko čtyřlísté pitulník horský a některé kapradiny.

Při cestě zdejšími lesními porosty je možné objevit některý ze tří druhů plavuní, které se zde vyskytují. Vědecké jméno druhu (*Lycopodium*) je odvozeno z řeckých slov *lykos* - vlk a *podion* - nožka vzhledem k hustě listnatým lodyhám. Jejich výtrusný prach má protizánětlivý účinek a byl proto užíván jako zásyp na rány a vyrážky. Ve směsi s karmínem sloužil pro snímání otisků prstů. Také byl využíván k vysypávání slévačských forem a dokonce k vytváření světelných efektů, neboť při styku s ohněm rychle a s praskotem hoří.

Podloží je tvořeno žulou, která vystupuje na obou vrcholech Medvědí hory mohutnými mrazovými sruby a na ostatní ploše četnými balvanitými sutěmi.

Při velkém štěstí je možné se na Vyšebrodsku setkat s losem evropským. Charakter jeho populace se v této oblasti oproti jiným místům vyskytu v České republice (Třeboňsko, Jindřichohradecko) blíží k poměrům trvalého vyskytu v Polsku nebo Litvě. Los evropský (*Alces alces*) je o něco menší než asijské nebo severoamerické poddruhy, přesto však dosahuje v kohoutku kolem dvou metrů a váhy až 500 kg. Živí se travou, různými bylinami, větvemi a listy stromů a keřů. V této oblasti mu vyhovují zdejší podmáčené plochy porostlé vrbou jívou, které pro něj představují nejvýznamnější pastevní plochu. Z dalších dřevin je pro něj atraktivní jeřáb ptačí, topol osika, krušina olšová a v zimě pak borovice lesní. Při jeho velké spotřebě potravy pak může škodit i na hospodářských dřevinách - smrku ztepilém, jedli bělokoré a obrovské.

Je zřejmé, že Medvědí hora dostala svůj název podle medvědů, kteří zde žili. Zajímavé je, že roku 1737 byl vydán zákaz *...střílet tlapaté medvědy, aby se nepoškodila kožešina*. Byli tedy od té doby pouze chytáni do želez, a to vždy po několika letech. Poslední medvěd zde byl uloven do želez loučovickým rybářem Johanem Gafgo v roce 1836. (*To měl chudák medvěd pech, když ho ulovil rybář...*).

Zaniklá farnost Kapličky

V bývalém hraničním pásmu bylo takových obcí mnoho. Farnost Kapličky (Capella - Kapellen) u Vyššího Brodu je připomínána již v nejstarším českém urbáři z roku 1278. V tomto roce již odevzdávala vyšebrodskému cisterciáckému klášteru 780 vajec a 60 sýrů. Ležela na „antigua via“, tedy na „staré cestě“, která vedla z Pasova přes rakouský Helfenberg do Vyššího Brodu. Z etymologie názvu „Capella“ vyplývá, že zakladatelem kaple jako centra budoucího osídlení mohl být nejspíše Vok z Rožmberka a osada byla předána klášteru až po několika letech existence. Po skončení druhé světové války byli odsunuti Němci a Kapličky již nikdy nebyly doosídleny. Například v roce 1930 zde žilo 2.536 obyvatel a v roce 1947 se píše, že ve farnosti Kapličky je 160 Čechů a 40 Němců. Na počátku padesátých let začala být budována „železná opona“ a s ní přišla i demolice obce. K poslednímu odstřelu došlo 4. června 1959. To byl odstřelen kostel... Co se dělo mezi lety 1278 a 1959? 15. září 1377 přišel do Kapliček první známý farář z vyšebrodského kláštera. Kostelík svatého Jana a Pavla byl postaven v Kapličkách na vrcholu kopce v nadmořské výšce 950 metrů v místech, které mapa označuje jako Stranwaldské polesí. V roce 1530, kdy prováděl vyšebrodský cisterciácký klášter soupis svého majetku, byly Kapličky uváděny jako rychta, sídlo správy rozsáhlého území mezi pravým břehem Vltavy a hranicí s horním Rakouskem. K rychtářství Kapličky patřilo v roce 1530 dvanáct obcí a 71 selských usedlostí, z toho v samotných Kapličkách třináct, přičemž v dnešních Loučovicích byl jediný grunt. Dvacátého prosince 1574 byly Kapličky a celá rychta zbaveny odúmrtí, tedy obyvatelé mohli svůj majetek svobodně dědit. O pět let později, v roce 1579, je zachycena první písemná zpráva o sklárně v Kapličkách a v roce 1587 je zde písemně doloženo založení školy.

Velké nebezpečí a ohrožení přišlo v letech 1713 a 1714, kdy řádil v okolí Kapliček mor. Obec Kapličky vytvořila hlídky, jež měly zabránit vstupu cizích lidí. Jsou známa jména Ch. Thannera a A. Nägela, kteří za morové hlídky dostali plat deset krejcarů. Zajímavá zpráva pochází z roku 1723, kdy soud v Praze projednával spor mezi vyšebrodským klášterem a obcí Kapličky. Hlavním důkazem byl robotnický deník. Podle zápisů posílali sedláci z Kapliček na robotu děti a starce, kteří byli na robotu slabí, „a přesto dostávali robotnický chlebiček“. I když v celém mocnářství byla oficiálně zrušena roboty v roce 1775, v Kapličkách došlo k jejímu zrušení až v roce 1786 a robotní daně byly zrušeny až 19. srpna 1803. Vraťme se ještě ke škole v Kapličkách. V dřevěné budově byl přistaven chlév, kde měl učitel krávu a kozu. Také kostelík byl postupně rozšiřován.

V roce 1643 byly vysvěceny tři postranní oltáře a k nim v roce 1790 přibyl nový hlavní oltář Panny Marie.

Ke konci 19. století byl starý kostel zbourán a postaven nový, který se stal dominantou obce. Plány kostela v novorománském slohu zhotovil inženýr Karl z Vyššího Brodu a 11. června 1896 byl kostel vysvěcen. Trojlodní stavba dosahovala 23 metrů délky a téměř 12 metrů šířky. Ve věži vysoké padesát metrů byly umístěny čtyři zvony. Hlavní oltář z polychromovaného dřeva vyřezal tyrolský řezbář Riffesser. Uprostřed oltáře byly sochy svatého Jana a Pavla, kterým byl kostel zasvěcen již od roku 1377. Postranní oltáře pocházely ze 17. století a byly převezeny z vyšebrodského kláštera. Věžní hodiny zhotovil hodinář Johann Krammer a kovář Wenzel Hutter z Kapliček. Nejstarší zvon byl z roku 1590, další známý zvon z roku 1618. Kostelnictví v Kapličkách patřilo od roku 1854 až do roku 1946 rodině Hutterů, kteří bydleli v domě číslo 17. Rod Hutterů současně vykonával i funkci hrobařů na místním hřbitově.

V obci Kapličky platilo tak zvané „přírodní právo“, což znamenalo, že každý majitel statku musel povinně dodat zadarmo statkáři, který vyhořel nebo jej postihla jiná pohroma, dřevo na střechu nebo slámu. Poštovního spojení se Kapličky dočkaly v roce 1898. Truhlář Karel Hutter v tu dobu nosil dvakrát týdně poštu z Kapliček do Vyššího Brodu a zpět. Po něm převzal donášku jeho syn a v roce 1940 byla v Kapličkách zřízena poštovna. Spolek hudebníků existoval v Kapličkách již před rokem 1900 a v roce 1905 zde byla otevřena hudební škola. Na počátku 19. století tu také působil Spolek hasičů, který vlastnil dvoukolový a čtyřkolový hasičský vůz. V roce 1927 přišel do Kapliček jako řídící učitel Gerard Bitzan. S jeho jménem je spojena nejen modernizace školy, ale i rozvoj značení turistických cest v širokém okolí. Gerard Bitzan spolu se svými žáky vyznačil mimo jiné turistickou cestu z Vítkova Hrádku přes Kapličky na rakouský Sternstein. V roce 1927 se v Kapličkách začalo i pravidelně hrát ochotnické divadlo a v roce 1934 byl založen tělocvičný spolek. Ukončíme však povídání o zaniklé obci Kapličky optimisticky. Je naděje, že se sem život zase vrátí. Je naděje, že čtvrtý červen 1959 nebude posledním dnem historie obce.

Guglwald

Francouzská kaple z l. 1802-1805 upravena v roce 1973-1975 sochaři Jakubem Koppem a Maxem Stockenhuberem na pietní místo vysídlených sudetských Němců. Malé lapidárium fragmentů z kostela Kapličky. Minizoo. 200 m západně při silnici starý hraniční kámen a balvan s deskou oznamující, že se zde půlí Nordwaldkammweg (evropská dálkoplazecká magistrála).

Multerberské rašeliniště

Toto rašeliniště se nachází v úvalu bezejmenné vodoteče na okraji lesního porostu cca 2 km východně od osady Pasečná vlevo podél komunikace Pasečná - Spáleníště. Na západním okraji na něj navazují mokré louky. Důvodem ochrany je rostlinné společenstvo blatkového rašeliniště na podkladu tvořeném granitem, granitovým porfyrem a granulitem. Rašelina zde dosahuje mocnosti 200 - 310 cm.

Stromové patro rašeliniště je tvořeno komplexem borovice blatky (*Pinus rotundata*) s příměsí borovice lesní (*Pinus sylvestris*). Část chráněného území na východním okraji a podél komunikace je kulturní podmáčený porost s převahou smrku a náletem borovice lesní i blatky. Podrost tvoří rašelinná vegetace svazu *Sphagnion medii* s různými druhy rašeliníků (*Sphagnum* sp.), suchopýrem pochvatým (*Eriophorum vaginatum*), vlohyní bahenní (*Vaccinum uliginosum*), kyhankou sivolistou (*Andromeda polifolia*), klikvou bahenní (*Oxycoccus palustris*).

Na ploše rašeliniště byly nalezeny cenné tyrfofilní a tyrfobiontní druhy hmyzu, např. střevlík *Agonum ericeti* a kriticky ohrožený střevlík *Carabus menetriesi*. V zimním období jsou pravidelně zaznamenávány doklady (stopy a trus) populace silně ohroženého losa evropského (*Alces alces*).

Jak vidíte, je tu ráj pro botaniky, entomology i zoology. A přesto tato zdánlivá pustina také bývala obydlena. Ještě před sto lety tu bývala obec Multenberk, nevelká, ale žili tu lidé, jejichž obživou byl les. První zmínky o této obci pocházejí z roku 1379 (!). V roce 1910 tu bylo 32 domů, ve kterých žilo 165 lidí. O jedenáct let později se uvádí 31 domů se 150 obyvateli - a poté název Multergerg již jen figuruje v seznamu obcí zaniklých po roce 1945.

Pasečná

Dáte-li se od silnice Horní Výtoň - Guglwald dále podél hranic směrem na západ, pojedete po červené cyklotrase od bývalého vojenského objektu označeného na mapě jako Spáleniště, klesnete do údolí Horského potoka k bývalému Liščímu mlýnu a po nepříliš kvalitní asfaltce vystoupáte několika serpentunami k Multerberskému rašeliništi. Na téměř deseti hektarech této přírodní památky jsou vzácné porosty kosodřeviny, borovice blatky a horských smrčín. Při západním okraji rašeliniště stávala osada Multerberg s více než sto obyvateli. Po vysídlení v padesátých letech osada beze stop zanikla. Silnice dál vede mezi pastvinami a roztroušenými lesíky k Pasečné. Před závěrečným stoupáním k obci je ve smrkovém lesíku dvojité zatačka. U lesní cesty odbočující vpravo nahoru stojí památníček s českými a německými nápisy. Zde byl 21.9.1938 příslušníky německého Freikorpsu zákeřně ze zálohy zavražděn český velitel četnické stanice v Rychněvku, strážmistr Antonín Měsíček. Tím se i v této části Šumavy rozpoutalo nacionalistické běsnění.

Pastviny klesající několik kilometrů pod Pasečnou k bývalému Rychněvku jsou plné spokojených strážníků.

Také obec Pasečná, ležící na jižních svazích hory Vítkův kámen, byla původně v padesátých letech odsouzena k zániku. Byly tu sice postaveny nové budovy kasáren pohraničních jednotek, původní zástavba však byla zničena. Obec zachránila až myšlenka výstavby agrokombinátu, který byl na základech bývalé vsi vybudován pod patronátem pražského ČKD. A tak obec, která je roku 1880 připomínána již 1128 dušemi, měla v roce 1981 pouhých 49 stálých obyvatel. Pasečná bývala od třináctého století (první písemný zápis je z roku 1379) známá spíše pod německým názvem *Reiterschlag*, což se vykládá nejspíše jako "planičova paseka" - planiči byli lidé, jejichž úkolem kdysi bylo mýtit lesní porost a získávat tak novou zemědělskou půdu. Podle dochovaných zápisů byla Pasečná hospodářským centrem širého okolí - působili tu dva obchodníci - se smíšeným zbožím a s ovocem a zeleninou, byl tu kovář, řezník i hokynář. A samozřejmě také hospoda.

Na kraji obce je deska s fotografiemi, jak Pasečná - *Reiterschlag* - vypadala před vysídlením. Text je v češtině i v němčině, jako ostatně u všech podobných popisů. Vytvářejí je totiž většinou původní obyvatelé a jejich potomci.

Zbytečně zmařený život

Jedete-li k Pasečné od Spáleniště - odbočky ze silnice Přední výtoň-Guglwald, asi dva kilometry před hranicemi, dojedete asi po čtyřech kilometrech k malému hájku, kde silnice dělá poměrně ostré esíčko. V pravotočivé zatačce odbočuje vpravo lesní cesta a u ní je pomníček. Jedete-li na kole, jistě si ho povšimnete; pokud jedete autem, dávejte pozor - je tu poměrně nebezpečné místo a i tady se najdou tací, kdo si pletou silnici se závodním splešených volů. Na kamenné desce se můžete dočíst:

Zde padly první výstřely během vyhrcoujícího se nacistického šílenství dne 21.9. 1938. Ze zálohy zde byl příslušníky Freikorpsu zastřelen Antonín Měsíček, četnický velitel z Rychněvku. Zemřel 23.9. 1938.

To byla první oběť vraždění. Jako odplatu za tento čin položili další lidé své životy v letech 1945 - 1946. Vzpomeňme všech oněti, i těch dalších, kteří následovali.

Na připojené fotografii je četnický strážmistr uprostřed skupiny mladých hochů; všichni jsou slavnostně oblečení. K fotografii je připojen komentář:

Na fotografii velitel četnické stanice v Německém Rychněvku, Antonín Měsíček - v uniformě. Vlevo bývalý starosta obce Pasečná (dříve Reiterschlag) Hehenberger. Fotografie byla pořízena v 30-tých letech na Rychněvku.

Tento snímek vyplňuje výkvět tehdejších branců české armády z obce Pasečná. Fotografie nepůsobí dojmem, že by setkání s tímto respektovaným českým úředníkem nebylo přátelské.

Linda

Osada Linda (*Linden*), O osadě Linda na úbočí Svatotomášského pohoří se v dnešní době dočtete lakonický popis: Období zániku - nespecifikováno. Důvod zániku - hraniční pásmo. Současný stav - zničena zcela.

Osada Linda měla zkrátka tu smůlu, že byla v hraničním pásmu v oblasti železné opony a že její obyvatelstvo tvořili Němci. Stihl ji tedy osud všech okolních osad, vesnic a obcí - zůstalo z ní jen označení na turistické cestě a v jeho okolí několik hromad kamení zvolna zarůstajících náletovými stromy a tu a tam několik ovocných stromů nezapadajících do zdejšího přírodního biotopu; ty jsou patrné zejména na jaře svými květy.

Jméno *Linden*, dnes počestěné na Linda, se ve starých knihách objevuje kolem roku 1500 až 1510. Vzniklo od německého pojmenování lípy - zřejmě *Zu der Linden* (U lípy).

V prvních písemných dokladech o osídlení tohoto kraje z roku 1379 není osada mezi tehdy jmenovanými nově založenými osadami uvedena. Je však pravděpodobné, že již tehdy existovala - a to buď pod jménem *Fuchsschlag* (Liščí paseka) - Linda měla při sobě samotou *Fuchshof* (Liščí dvůr) - nebo *Glashut* (Sklářská huť) Z uvedého jména je vidět, že na tomto území kdysi existovala a pracovala sklářská huť.

Na osidlování území "německé rychty" se podílely ze sousedství tyto hornorakouští páni a panské rody: *Heinrich der Schütz*, *Simon Nimmervoll*, Hauzenbergové, *Hugenbergové*, *Jauchenbergové* a *Lenzdörferové*, kterým vesměs připadla na tom území i léna, také mlýny. V té době neuvedené další osady *Lindener Waldhäuser* (Lindské Chalupy), *Multerberger Waldhäuser* (Multerberské Lesní Domky) a *Rosenhügel* (Růžový Vrch) vznikly až později.

Zbytky osady Linda najdete nad pravým břehem Lipna v údolí pod Vítkovým Hrádkem. Jsou tu již jen malé zbytky základů, hustě zarostlé křovím a listnatými stromy. Bývalou obcí přímo prochází žlutá značka vedoucí z Pasečné na Vítkův Kámen. Zhruba kilometr jde tato značka souběžně se silnicí Pasečná - Frýdava; pak se odpojí směrem vlevo a stoupá v Vítkovu Kamení. K návštěvě těchto míst bych doporučoval jarní měsíce - nejlépe květen, kdy jsou zdejší louky porostlé hustými koberci pampelišek a hlavně, hned dole, ještě při silnici, vás neodradí od další cesty houštiny kopřiv zvících vzpřímeného medvěda ... (o kus dál to ale je lepší!).

(Zde byly použity údaje z odkazu Vítkův Kámen a Vítkův Hrádek - Z jihočeských hradů jeden z nejstarších)

O tom, kolik obyvatel tu kdysi žilo, si můžeme udělat představu z pramenů na stránkách Zaniklé obce po roce 1945.

Ač by se to dnes mohlo zdát absurdní, bývalo zde kdysi zřejmě živo. Uvádí se, že koncem 18. století tu stálo 15 usedlostí a v provozu byly dva hostince a výčep piva. Dále tu stála dokonce i trafika. Poblíž obce pracovaly dva mlýny. Uživil se tu dokonce i obchodník s dobyt看kem. Při pohledu na obrázky se tomu ani nechce věřit ...

Lindské chalupy (*Lindner Waldhäuser*)

Lindner Waldhäuser (dnes Lindské chalupy) byla drobnější osada, která ležela východně od obce *Linden*. Ležela těsně u dnešní silnice Frýdava-Pasečná, kde ji dnes již připomíná jen starý kříž a husté křoví.

O tom, kolik domů tu kdysi stálo a kolik obyvatel v nich kdysi žilo, si opět můžeme udělat představu z pramenů na stránkách Zaniklé obce po roce 1945.

Archívy hovoří: První pozemková kniha zaznamenává majitele domů na území pozdější výtoňské rychty v roce 1605. Písemnost, která není opatřena vazbou, nachází se dnes pod signaturou I 5 AU 58/2 ve Státním okresním archivu v Českém Krumlově. Na titulním listu nese nápis: 1605 Jahr

(Rok 605) Register derren Heußer (Seznam domů) wo In St. Thomas' Walldt auff Schloss Krumaw zuegehorig gebaudt (které byly postaveny ve svatotomášském lese patřícím zámku Krumlov) sein worden: wie dan jedes (jak potom každý) sambt dem Stiftern: In diesen Register Nach Vollgent beschrieben. (spolu se zakladatelem v tomto seznamu následovně zapsán).

Každému z domů je určen v pozemkové knize jeden list. Dohromady obsahuje seznam deset domů. Jde zřejmě o domy, které v době založení knihy už na zmíněném území "svatotomášského lesa" existovaly. Jmenovitě se dá hovořit o pozemcích osady Přední Výtoň a samot Kaplické Chalupy (*Kapellner Waldhäuser*), Lindské Chalupy (*Lindner Waldhäuser*) a Multerberské Chalupy (*Multerberger Waldhäuser*). Dohromady tvořily samostatnou rychtu výtoňskou (*Heuraffl*), která nejprve nesla jen označení "*Holz Häuser*". Místní jméno *Heuraffl* či *Haraffl*, užívané v časech pobytu poustevníků paulánů, nebylo už v 17. století běžným a ožilo znovu teprve počátkem následujícího 18. století. Zda u sepsaných majitelů jde o první osídlence Výtoně, není zcela jasné. Až dosud není nijaký starší soupis pozemků a domů v těchto končinách znám.

Osmý záznam (fol. 477): Zní: "Ain Hof zu Prüllen (Peurlen) bey St. Leonhart besitzt hat bezallt. Actum 1605." Vlastník Andreas Peurler, následně asi 1612: Mathiaß; přímé přiřazení není možné.

Myslitelná je jedna z usedlostí v Lindských Chalupách, od níž jižním směrem se nachází louka, které se říkalo Prühl-Rosenauer.

Vítkův Hrádek (Vítkův kámen)

Lokace: Vítkův Hrádek se nachází na hranici jižních Čech s Rakouskem nad zaniklou vsí Sv. Tomáš, západním směrem od městečka Frymburk. Zřícenina je situována na zalesněném kopci, na pravém břehu řeky Vltavy.

Původ názvu: Původní český název hradu zněl "Vítkův Hrádek" (německy Wittingshausen). Pro označení hradu se používalo také německé označení Wittigstein, přejímaného někdy do českého jazyka jako "Vítkův Kámen". Lze se setkat s oběma označeními téhož hradu. Název hradu dokládá, že jeho zakladatelem byl Vítek, některý z příslušníků mocného jihočeského šlechtického rodu Vítkovců. Podle dobových souvislostí je pravděpodobné, že hrad založil Vítek z Načeradce, jinak z Krumlova, připomínaný v letech 1220 - 1277.

Stavebně historický vývoj: Hlavní a jedinou budovou jádra hradu je velká obytná hranolová věž, ke které na východní straně přiléhá nižší polygonální přestavba s trojúhelníkovými komorami po stranách, z nichž levá měla vchod zvenčí. Velká věž, postavená na nejvyšším místě návrší, byla obdélníkového tvaru (13,7 m x 17,5m), vyzdvižená z vrstevnatého lomového kamene. Na západní straně býval arkýř, z kterého se dochovaly pouze dva krakorce. Dveře do střední části věže byly původně přístupny po padacím můstku protilehlého stavení, v polovině 16. století začleněného jako vstupní brána do nového opevnění. Věž měla nad plochostropým přízemím, osvětleným z boků pěti úzkými otvory, dvě obytná patra s prevety na západní straně.

Do 16. století se datuje vznik nového pětibokého opevnění s hradbami, baštami a branou na východní straně. V hradbách jsou prolomené střelny s ostěním rozevřeným dovnitř. Hradby pravděpodobně měly pro případ obrany dřevěná podsebití, která se však do dnešní doby nedochovala. Při stavbě stanice radiotelefonní sítě v blízkosti zříceniny Vítkova Hrádku byly v roce 1996 odkryty základy zdi z lánaných kamenů na maltu. Mohlo by se jednat o pozůstatky dnes již zaniklého předhradí.

Historie obyvatel objektu: Hrádek od svého založení Vítkem z Krumlova (1220 - 1272) ve 13. století plnil funkci pevnosti a správního střediska panství, které bylo součástí vznikajícího dominia příslušníků rodu Vítkovců, jež se rozkládalo po obou stranách současné hranice Čech a Rakouska. Hlavní část hrádku tvořila obytná věž postavená v nadmořské výšce 1 032 m nad mořem na táhlém návrší posetém žulovými balvany, v blízkosti cesty z Rakous do Čech. Stavbou hradu si Vítkovci chtěli zajistit bezpečné spojení se svými lenními statky v Horním Rakousku. Po vymření krumlovské větve Vítkovců v roce 1302 zdědil hrad Jindřich z Rožmberka. Na sklonku 14. století patřilo ke hradu 15 vesnic a sklářská huť. V té době při sporech mezi českou šlechtou a králem Václavem IV. se stal Vítkův Hrádek jedním míst, kde byl král vězněn během své nedobrovolné cesty do Rakouska v roce 1394. Během husitských válek patřil hrad pánům z Walsee, ale již roku 1464 daroval Reinprecht z Walsee hrad svému strýci Janovi z Rožmberka a tím se Vítkův hrádek dostal zpět do majetku rodu Rožmberků. Během českého stavovského povstání ovládla Vítkův Hrádek na krátkou dobu vzbouřená česká šlechta, ale již roku 1621 měl hrad císařskou posádku. Roku 1622 získali Vítkův Hrádek Eggenberkové. V roce 1719 zdědili hrad spolu s veškerým Eggenberským majetkem Schwarzenberkové. Vítkův Hrádek postupně ztrácel svou původní funkci pohraniční pevnosti a začal pomalu chátrat. Na krátký čas se stal sídlem knížecího polesného, v polovině 18. století byl již zcela opuštěn. Roku 1815 bylo do jihovýchodní části hradu postaveno schodiště s rozhlednou na vrcholu. Při těchto opravách byla naposledy zajištěna koruna věže. Nejnutnější opravy objektu proběhly ještě v roce 1869. Po II. světové válce se celé území vsi Sv. Tomáš i s hradem dostalo do vojenského hraničního pásma, kam byl vstup přísně zakázán. V padesátých letech si vojáci zřídili na vrcholu věže svoji pozorovatelnu. Vedle hradu, který byl ve správě a užívání Československé lidové armády, byla postavena ocelová konstrukce věže - vidová hláska a domek pro její obsluhu. Zástupci armády předali roku 1990 Vítkův Hrádek do majetku obce Přední Výtoň. Do toho roku byla zřícenina hrádku pro veřejnost prakticky nepřístupná. Vítkův Hrádek byl inspirací pro historický román Adalberta Stiftera "Vítek" (1865).

Legendy a vyprávění: O rodinných sklonech k sebevraždě a lidské zlobě vypráví příběh ze samoty nazývané Růžový Vrch, kde žil chudý lesní dělník s mnoha dětmi. Když mu zemřela žena, našli ho v lese oběšeného. Jeho bratr, který si v márnici uvědomil, jaká je to hanba pro celou rodinu, se neudržel a mrtvému vyřal políček. Od té doby ale musel na mrtvého bratra

neustále myslet; litoval svého činu i toho, že se nepostaral o bratrovy děti, až se po čase ve své chalupě oběsil. Nejmladší bratr, veden zřejmě rodinnou tradicí, aby zvědavcům kolem ukázal, oč je lepší než mrví sourozenci, dal nebožtíkovi políčky dva. Zlomyslní lidé ho uráželi, nadávali mu a vysmívali se jeho utrpení do té míry, že se oběsil na lípě za vsí. Ani jednomu z nebožtíků nebyl popřán hrob v posvěcené půdě, všichni byli bez kněze zahrabáni na pustém místě. V lese, který obklopoval zříceninu Vítkova Hrádku, i od kostela sv. Tomáše slýchávali lidé v noci volání a nářek. Hajný, který chtěl té věci přijít na kloub, se ukryl nedaleko kostela a o půlnoci uviděl přízrak bez hlavy, jak v kněžském rouše sedí na balvanu a předříkává slova svaté mše. Když kněz ukončil modlitbu, měl už na ramenou hlavu se zarmoucenou a sklíčenou tváří. Uviděl hajného a smutně mu vyčetl, že zmařil sto let jeho pokání. Kaje se prý za to, že jako kněz kvůli ženě znesvětil své kněžské poslání a poté si sáhl na život. Za trest musí tisíc nocí v lese sloužit mši. Na radu faráře se obyvatelé okolních vsí pak začali za zbloudilého kněze denně modlit a od doby noční nářek z lesů už slýchán nebyl.

Současné využití: Vlastník objektu obec Přední Výtoň poskytl dlouhodobý pronájem Občanskému sdružení Vítkův Hrádek, které má za cíl zajištění a uchování stávajícího stavu zříceniny hradu Vítkův Hrádek u Svatého Tomáše a umožnění jejího důstojného zpřístupnění široké veřejnosti jako významné kulturní památky.

Vítkův kámen II:

O nejstarších dějinách hradu mnoho nevíme - první dochovaná písemná zmínka pochází až z roku 1347. Za nejpravděpodobnějšího zakladatele hrádku je však považován Vítek z Krumlova (1220 - 1272). Ve 13. století plnil hrad funkci pevnosti a správního střediska panství, které bylo součástí vznikajícího dominia příslušníků rodu Vítkovců, jež se rozkládalo po obou stranách současné hranice Čech a Rakouska. Jeho hlavní část tvořila obytná věž postavená v nadmořské výšce 1 032 m nad mořem na táhlém návrší posetém žulovými balvany, v blízkosti cesty z Rakous do Čech. Stavbou hradu si Vítkovci chtěli zajistit bezpečné spojení se svými lenními statky v Horním Rakousku. V roce 1302 se hrad stává majetkem Rožmberků. Na sklonku 14. století patřilo ke hradu 15 vesnic a sklářská huť. V té době při sporech mezi českou šlechtou a králem Václavem IV. se stal Vítkův Hrádek jedním míst, kde byl král vězněn během své nedobrovolné cesty do Rakouska v roce 1394. Během husitských válek patřil hrad pánům z Walsee, ale již roku 1464 Jan z Rožmberka hrad i s panstvím vykoupil ze zástavy, čímž se Vítkův hrádek dostal zpět do majetku rodu Rožmberků. Během českého stavovského povstání ovládla Vítkův Kámen na krátkou dobu vzbouřená česká šlechta, ale již roku 1621 měl hrad císařskou posádku. Roku 1622 získali Vítkův Kámen Eggenberkové. V roce 1719 zdědili hrad spolu s veškerým Eggenberským majetkem Schwarzenberkové. Vítkův Kámen postupně ztrácel svou původní funkci pohraniční pevnosti a začal pomalu chátrat. Na krátký čas se stal sídlem knížecího polesného, v polovině 18. století byl již zcela opuštěn. Roku 1815 bylo do jihovýchodní části hradu postaveno schodiště s rozhlednou na vrcholu. Při těchto opravách byla naposledy zajištěna koruna věže. Nejnutnější opravy objektu proběhly ještě v roce 1869. Po II. světové válce se celé území vsi Sv. Tomáš i s hradem dostalo do vojenského hraničního pásma, kam byl vstup přísně zakázán. V padesátých letech si vojáci zřídili na vrcholu věže svoji pozorovatelnu. Vedle hradu, který byl ve správě a užívání Československé lidové armády, byla postavena ocelová konstrukce věže - vidová hláska a domek pro její obsluhu. Zástupci armády předali roku 1990 Vítkův Kámen do majetku obce Přední Výtoň. Do toho roku byla zřícenina hrádku pro veřejnost prakticky nepřístupná.

Pernek

Vydáte-li se z Pasečné směrem na západ, budete úzkou asfaltkou klesat po úbočích hřebenu Plešské hornatiny směrem k bývalému Rychněvku. Vede tudy červená cyklotrasa a sjezd na kole je tu opravdu perfektní. Vpravo lesy, vlevo pastviny s dalekými výhledy dopředu i vlevo do sousedního Rakouska. Povrch silničky však není v takovém stavu, abyste mohli zapomenout na brzdy; navíc dejte pozor, občas tudy přece jen nějaké to auto projede! Asi po kilometru od Pasečné, budete-li dávat pozor, uvidíte po pravici malý křížek. Právě jste na místě, kde několik set let stávala obec Pernek. Od padesátých let je tu ovšem již jen pustina - a dnes tento křížek, víc nic.

Obec Pernek se kdysi jmenovala Bärenecke, což může napovídat, že tu kdysi (obec se připomíná již ve 14. století) nebývalo vždy zcela bezpečno - ten název lze totiž přeložit jako "Medvědí kout". V první čtvrtině minulého století se ves připomíná 145 obyvateli vesměs německé národnosti, žijícími ve 27 domech. Těsně před svým koncem v padesátých letech se počet domů snížil o pět, zato po odsunu Němců tu žilo již jen 41 lidí. Poté z obce i s kaplí a okolními samotami zbylo jen to, co vidíte na obrázcích.

Zaniklá farnost Rychnůvek

Rychnůvek býval sídlem fary a později i děkanství v kraji pod Vítkovým Hrádkem na pravém břehu Vltavy. Osadu poprvé zmiňuje rožmberský urbář z roku 1379, kde je uvedeno „šest osedlých“, tedy šest statků. Osada však patrně vznikla již ve 13. století na obchodní cestě z rakouského Haslachu do Frymburka. V roce 1384 se již o zdejším kostele svatého Václava hovoří jako o farním. Původní německé označení „na úrodné nivě“ („Auf reichen Au“) bylo již ve 14. století přejato do češtiny v podobě Rychnov a později přeměněno na Rychnůvek. V historii se objevuje i označení Německý Rychnov a Rychnov u Frymburka. Po vysídlení německého obyvatelstva zde „spadla“ „železná opona“ a začalo postupné vylidňování a devastace obce. Devátého června 1959 byl děkanský kostel svatého Václava speciálním demoličním komandem ministerstva vnitra vyhozen do povětří, když předtím došlo podobným způsobem i k demolici ostatních domů. Místo bývalého kostela dnes připomíná prostý dřevěný kříž, u kterého poprvé od roku 1959 desátého srpna 1991 sloužil páter Horst Prieschl opět mši.

V rožmberském urbáři z roku 1379 je uvedeno u panství Vítkův Hrádek, které je shodné s farností Rychnůvek, v 16 obcích a osadách 178 usedlostí. Žádná z těchto obcí dnes již neexistuje a celá oblast nyní spadá pod správu obce Přední Výtoň. Mezi osadami v roce 1379 je i sklárna Glashut. Je zajímavé, že oba další urbáře, jak v roce 1515, tak i v roce 1590 uvádějí méně usedlostí než v roce 1379. Díky prostorné návsi s výstavnými domy býval Rychnůvek často označován jako městečko, přestože se jím fakticky nikdy nestal. Od roku 1893 zde byla pošta, která zajišťovala i přepravu osob. Po roce 1918 zde působili tři obchodníci s dobyt看em, byly tu tři hospody, dva výčepy lihovin, dva obchody s potravinami a dva se smíšeným zbožím, dvě trafiky, pracovali zde dva krupaři, dva pekaři, kolář, hodinář, dva obuvníci, dva mlynáři a pilaři, hamerník, porodní bába a obchodník tkaninami z koňských žíní. Škola, kterou míval Rychnůvek při faře od nepaměti, byla tehdy čtyřtřídní a navštěvovalo ji kolem dvou set dětí z několika přískolených vesnic.

Rozsáhlá přestavba gotického kostela z roku 1673 zahrnovala jednu loď o čtyřech polích s kněžištěm o jednom poli a závěru ze tří stran osmistěnu. Čtyřpatrová věž přiléhala na severozápadním rohu k lodi. Kryt na sedlové střeše lodi a na valbě kněžiště byl taškový, na bání věže a střeše sanktusníku plechový. Celý vnitřek kostela byl pozdně renesanční. Hlavní oltář byl dvojitý. Vpředu bílý rokokový s částečným zlacením a při zdi za ním stál pozdně renesanční oltář. Uprostřed oltáře visel obraz zavraždění svatého Václava. Vedle oltáře stály pozlacené sochy sv. Vojtěcha, sv. Ludmily, sv. Prokopa a sv. Ivana v životní velikosti. Dva dřevěné boční oltáře pocházely z konce 18. století. Dřevěná rokoková kazatelna s reliéfem sv. Josefa měla na víku sochu. Jediným zbytkem gotiky byl 113 cm vysoký sanktuář, který spolu s mřížkou pocházel z 16. století. Varhany byly rokokové. V roce 1738 byl kostel povýšen na děkanský.

Celý kraj, který byl po roce 1851 přičleněn k soudnímu okresu Vyšší Brod, trpěl svou izolovaností. Citelně chybělo vhodné dopravní spojení. Lidé odsud chodili na vlak do rakouského Haslachu či Aigenu. S českou stranou byly kontakty ještě složitější. Dna 21. září 1938 zde byl zákeřně zastřelen příslušníky Freikorpsu velitel četnické stanice v Rychnůvku Antonín Měsíček. Na základě Mnichovské dohody byla farnost připojena nejen k Hitlerově Třetí říši, ale od 18. července 1939 byla dokonce převedena od okresu Vyšší Brod pod rakouský okres Rohrbach. K farnosti Rychnůvek až do roku 1945 patřilo 16 osad a žilo zde ve 420 domech 2100 obyvatel. Samotný Rychnůvek měl 54 domů se 410 obyvateli. 7. května 1945 bylo celé území o rozloze 5.211 hektarů z okresu Rohrbach vyčleněno a stalo se součástí okresu Kaplice. Mezi 25. dubnem a 15. listopadem 1946 z farnosti Rychnůvek bylo odsunuto 1.494 Němců a o tři roky později se zbylých 250 rodilých Rakušanů odstěhovalo do Rakouska. Počátkem padesátých let se ze zdejší oblasti stalo zakázané pohraniční pásmo, kam „obyčejní lidé“ nesměli vkročit. Kraji vládla Pohraniční stráž, za jejíž aktivní účasti byly zdejší vesnice cílevědomě likvidovány. Uvolnění konečně nastalo po listopadu 1989, kdy rychle zmizely ostatné dráty. V pustém kraji dnes jen nepatrné stopy prozrazují místa osídlení.

Jasánky

Chráněné území je tvořeno nivou potoků Světlá a jeho přítoků, úzkou nivou spodního spáditého úseku Schwarzenberského kanálu a jihozápadně až západně orientovanými svahy nad nivou. Nachází se na JZ úpatí Svatomášského pohoří v jižní části Šumavy, při státní hranici s Hor. Rakouskem, přilehlé ke zdejší osadě Morau (obce Skt. Oswald).

Důvodem ochrany jsou společenstva s výskytem ohrožených druhů rostlin a živočichů, Schwarzenberský plavební kanál, terasování příkrých svahů pocházející z ranného středověku. Celá oblast byla pravděpodobně kolonizována podstatně raněji a intenzivněji než ostatní části Šumavy. Pravděpodobně proto, že ačkoli se jedná o nižší stupeň Šumavy, jde o mezoklimaticky velmi příznivou polohu (výrazný dešťový stín, příznivé JZ a J orientace svahů, atd.). Převážná část území byla intenzivně využívána až do vysídlení obyvatelstva německé národnosti. To způsobilo výpadek hospodaření, který trvá v podstatě dodnes.

Geologický podklad tvoří granit a granitový porfýr, místy prostupuje do podloží i rula. Původní terasovité pozemky jsou zalesněny, v horní části svahů přechází lesní porosty v acidofilní kultury s převahou břízy a borovice lesní s příměsí jasanu, dubu, buku a lísky.

V těchto porostech udává Kučera (1990) neperiodický, dosti hojný výskyt kriticky ohrožené orchideje měkčilkla jednodlistá (*Malaxis monophyllos*). Z ohrožených druhů se pravidelně vyskytují např. prstnatec májový (*Dactylorhiza majalis*), prstnatec listenatý (*Dactylorhiza longibracteata*), vemeník dvoulistý (*Platanthera bifolia*), kamzičník rakouský (*Doronicum austriacum*), dřípátka horská (*Soldanella montana*) a další.

Otov

Jedna z mnoha zaniklých obcí po roce 1945. Připomínaná je již v roce 1379 jako Ottenschlang (Otovapaseka). Ještě v roce 1910 měla obec 16 domů s 81 obyvateli. V roce 1921 bylo napočítáno domů dokonce 17 a počet obyvatel se zvýšil na 86. Býval tu mlýn a dokonce i pila. Po odsunu sudetských Němců z českého pohraničí obec totálně zanikla a zbylo z ní v roce 1950 pouze 8 domů. Místo je již dnes hustě zarostlé a po vesnici zbyl pouze litinový křížek.

Schwarzenberský kanál

Schwarzenberský kanál je mimořádnou technickou památkou jižních Čech. Jeho trasa vede těsně při státní hranici ČR s Německem a s Rakouskem na území okresu Prachatice. Spojuje povodí řek Vltavy a Dunaje a překračuje tak hlavní evropské rozvodí.

Tuto výjimečnou stavbu, jejímž projektantem a částečně i stavitelem byl lesní inženýr schwarzenberského panství Josef Rosenauer, nechal vybudovat Jan ze Schwarzenbergu. Stavba byla zahájena roku 1789 a s přestávkami trvala až do roku 1822. Po dostavění sloužil kanál k zásobování Vídně palivovým a stavebním dřevem.

Plavební stoka začíná na česko-německé hranici u osady Nové Údolí na severním svahu Třístoličnicku v nadmořské výšce 916 m. Až k osadě Jelení, kde prochází 389 m dlouhým podzemním tunelem, vede trasa kanálu převážně východním směrem. Tunel sám je rovněž technickou památkou. Vstup do něj uzavírají z obou stran kamenné portály - horní je novogotický, dolní empírový. Od tunelu vede trasa plavební stoky východním směrem po svahu Plechého a přibírá zde vody Jezerního potoka vytékajícího z Plešného jezera.

Na soutoku je postavena dřevěná Rosenauerova kaplička z roku 1818. Nedaleko obce Zvonková opouští kanál území ČR a vstupuje na území Rakouska. Pod zříceninou hradu Vítkův kámen se nakrátko vrací na naše území a pak již překračuje hlavní evropské rozvodí a vlévá se do řeky Mühl, která je levým přítokem Dunaje.

Celková délka kanálu dosahuje 44 km. Zděné břehy mají vzdálenost 3,5 - 4 m a v obloucích jsou vyloženy žulovými plotnami. Průměrná hloubka koryta je 1 m. Dopravovaly se jím klády dlouhé až 24 m a oblouky musely být postaveny o takovém poloměru, aby nedošlo k vzpříčení dřeva. Na kanál navazuje několik bočních vodních smyků, které ho napájely vodou a také se jimi plavilo dřevo.

Svému účelu dnes již kanál neslouží, zůstal však zachován jako významné dílo vodní techniky.

Myšlenka spojení Vltavy a Dunaje, dvou řek tekoucích do rozdílných moří, vznikla již v polovině 14. století, v době císaře Karla IV. Taková hospodářsky potřebná vodní cesta by vytvořila

z českých zemí významnou křižovatkou nejen suchozemské, ale i vodní dopravy. K uskutečnění odvážného nápadu došlo až na konci 18. století. Tehdy se projevil ve vnitrozemí nedostatek dřeva a jeho cena stále stoupala. V pohraničních jihočeských oblastech zůstávaly obrovské plochy lesa dosud nevyužity, protože k nim nevedly žádné přístupové cesty. Za účelem dopravy dříví byl vybudován Schwarzenberský plavební kanál, jedna z nejpodivuhodnějších vodních staveb své doby. Nová vodní cesta umožnila splavování polenového dříví ze Šumavy a jeho dopravu na odbytiště ve Vídni, čímž se podařilo hospodářsky využít lesní bohatství dosud nepřístupných šumavských hvozdu.

Návrh na zřízení plavebního kanálu vypracoval inženýr Josef Rosenauer (1735 - 1804), zaměstnanec vrchnostenské správy schwarzenberského panství se sídlem v Českém Krumlově. Tento stavitel předložil v roce 1775 plán na vybudování vodní cesty, kterou by se splavovalo polenové dříví z lesních porostů v okolí sv. Tomáše, Želnavy a Stožce. Plánované vodní dílo mělo vést od ústí potoka Zwettelbach (Světlý potok) do řeky Grosse Mühl u rakouského města Haslachu, přes lesy rakouského kláštera Drkolná (Schlägl) na česká území schwarzenberského panství do oblastí Smrčiny a Plechého (Plöckenstein) k Jelením vrchům (Hirschperky). Konečným cílem Rosenauerova projektu byl potok Světlá voda

(Lichtwasser) nedaleko bavorské hranice. Rosenauerův návrh nové vodní cesty vzbudil obdiv i zděšení. V roce 1779 tehdejší majitel panství Jan ze Schwarzenberku návrh schválil, ale s prací se začalo až o deset let později, v roce 1789. Tehdy skončilo pasovskému biskupství císařským patentem udělené výsadní právo na plavbu dřeva po řece Mühl vlévající se do Dunaje, která byla nezbytnou součástí plánů na dopravu šumavského dříví do Vídně. Právo na plavení dřeva po řece Mühl bylo nově uděleno knížeti ze Schwarzenberku. Následně byly Schwarzenberkům pronajaty pozemky kláštera Drkolná, potřebné pro vedení nové vodní cesty na rakouské straně hranice.

Stavba Schwarzenberského plavebního kanálu postupovala velmi rychle. Během prvního roku byl postaven 29,3 km dlouhý úsek kanálu od potoka Zwettelbach k potoku Rasovka (Hefenkriegbach), který ústí do Vltavy u obce Hory. V roce 1791 byl kanál doveden až k Jezernímu potoku, který vytéká z Plešného jezera, jež se stalo nádrží k vypouštění vody pro potřebu plavby. V roce 1793 bylo koryto kanálu prodlouženo až k Jelenímu potoku u osady Jelení Vrchy. Tím byla dokončena celá první část kanálu, nazývaná později „starý kanál“, v celkové délce 39,9 km. Se stavbou se dále nepokračovalo, protože sám Rosenauer vyslovil pochybnosti, zda voda z přítoků bude stačit k plynulému provozu. V roce 1791 byla provedena první souvislá plavba dřeva po celé délce kanálu. Volná polena plula Schwarzenberským kanálem a dále po řece Mühl až do Neuhausen, kde byl vybudován vyloďovací kanál a přístaviště lodí. Před ústím řeky Mühl do Dunaje byla polena zachytávána v rechlich a nakládána do lodí, které dřevo odvážely do Vídně. S využitím nízkých dopravních nákladů bylo možné šumavské dříví na vídeňských trzích dobře zpeněžit.

Zpracované dříví bylo přebíráno na konci léta, protože do zahájení plavby muselo řádně vyschnout. K plavení se vybírala pouze kvalitní, rovná a zdravá polena o délce dvě a půl až tři stopy. Dříví nahnilé ani větve se neplavily. Polena bylo třeba nejprve dopravit z vysokých horských svahů na břeh kanálu. Protože ještě nebyly vybudovány pevné dopravní cesty, sváželo se připravené polenové dříví z hor v zimě pomocí ručních saní. S plavbou se začínalo na jaře, většinou na konci března nebo počátkem dubna, když tající sníh naplnil přítoky kanálu dostatkem vody. Dříví mělo být do koryta vhazováno rovnoměrně, aby nedošlo k závalům. Musela být přesně dodržena kapacita koryta kanálu, které měřilo ve dně 1,5 - 2 metry a na horní hraně 3,5 - 4 metry. Při dobrém provozu mohlo být splaveno 900 - 1000 sáhů dřeva denně. Na dobrý průběh plavby dohlíželo kolem kanálu asi 200 lidí, kteří odstraňovali z koryta nahromaděná polena a jiné překážky. Plavení bylo ukončeno, když korytem proplulo veškeré připravené dříví, nebo když nastal nedostatek vody. V takovém případě bylo třeba plavbu přerušit a pokračovat v ní znovu až po deštích.

Nárůst těžby dřeva po otevření plavebního kanálu vyvolal v oblasti horních šumavských revírů potřebu zvýšení počtu pracovních příležitostí. Z toho důvodu sem přicházeli za práci lesní dělníci, zejména dřevorubci se svými rodinami, a zakládali s povolením vrchnosti nové dřevařské osady. Právě v té době vznikly vesnice Huťský Dvůr, Nová Pec, Jelení Vrchy, Stožec, Nové Údolí a řada dalších s typickou architekturou horských dřevěných domů.

Dobrý odbyt dříví a jeho stále větší spotřeba vedly k myšlence dokončit stavbu kanálu podle původního projektu a zpřístupnit tak další oblasti lesů pro těžbu dřeva. Druhá část kanálu od Jeleního potoka k bavorským hranicím pod Třístoličnickem, včetně 419 m dlouhého tunelu nad Jelením, byla postavena v letech 1821 - 1822. Stavbu provedli podle Rosenauerova projektu

ředitel správy schwarzenberského panství Arnošt Mayer, inženýři Josef Falta a Jan Kraus. První plavba „novým kanálem“ se uskutečnila v roce 1824. Celková délka vodní cesty po spojení obou částí kanálu, dosáhla od ústí řeky Mühl do Dunaje po potok Světlá Voda vzdálenosti 89,7 km. Kanál byl napájen vodou z 21 potoků. V roce 1835 byla pro zlepšení stavu vody vybudována nádrž Jelení jezírko, později Rosenauerova nádrž a nádrž Říjiště. Do kanálu ústily tři vodní smyky, Jelení smyk dlouhý 1,3 km, Jezerní smyk dlouhý 0,9 km a Koňský smyk dlouhý 1,4 km. Celé rozsáhlé vodní dílo doplňovalo 87 mostů a můstků, 80 vodních propustí, 78 vodních příkopů a 22 stavidel.

Ve druhé polovině 19. století začalo stále žádanější uhlí vytlačovat užívání topného dříví, a tím klesla potřeba těžby polenového dřeva. Zároveň stoupala poptávka po dřevu dlouhém, kmenovém. Pro plavení dlouhého dříví byl Schwarzenberský kanál nevhodný, a proto se hledaly pro jeho dopravu jiné způsoby a nová odbytiště. Část kanálu mezi potokem Rakovka (Hefenkriegbach) a potokem Světlá Voda (Lichtwasser) na bavorské hranici byla v roce 1887 upravena pro plavbu celých kmenů. V tomto úseku, dlouhém 22,3 km, byly upraveny oblouky kanálu tak, aby jimi propluly kmeny do délky 19,5 metru. Z plavebního kanálu byl vybudován 3,8 km dlouhý Hefenkriegský smyk, který u Želnavy spojil koryto kanálu s řekou Vltavou a umožnil plavbu dřeva z lesních porostů v okolí kanálu až k Vltavě. V té době vzniklo v Želnavě nové překladiště dříví, ve kterém se hromadila kulatina dopravená sem po vodě z horního toku Vltavy i ze Schwarzenberského kanálu. V Želnavě byly kmeny vázány do vorů a po řece Vltavě plaveny do Prahy. Dříví ze

Šumavy získalo dobrá odbytiště nejen v Praze, ale i v Sasku a severním Německu. Pokračovala také plavba dřeva Schwarzenberským kanálem a řekou Grosse Mühl až do rakouského Haslachu. Přeprava dříví z Haslachu do Vídně byla z důvodů nízké poptávky ukončena v roce 1891.

Železniční trať Želnavá - Český Krumlov - České Budějovice, dokončená v roce 1892 znamenala nový levný způsob dopravy kulatiny na všechna odbytiště. Kmeny šumavských velikánů se plavily po Vltavě i po Schwarzenberském plavebním kanále Hefenkriegským smykem k novému železničnímu nákladnímu překladišti v Želnavě. Tam byly naloženy do vagónů a odvezeny spotřebitelům. Prodloužení železničního spojení z Volar přes Nové Údolí do bavorského Heidmühle v roce 1910 umožnilo snadnou a levnou dopravu metrového i dlouhého dříví z nejméně dostupných úseků šumavských lesů. Železnice s konečnou platností zvítězila nad vodní tepnou. Plavba dříví Schwarzenberským kanálem pomalu ztrácela na významu a v roce 1916 se po celé délce kanálu plavilo už naposledy.

Pouze menší část koryta kanálu byla používána ještě ve 20. století. Želnavským smykem putovalo dříví až do roku 1962, kdy kanál definitivně přestal sloužit svému účelu. Od roku 1963 je Schwarzenberský plavební kanál veden v seznamu nemovitých kulturních památek technického významu. V letech 1999 - 2001 provedla Správa Národního parku a Chráněné krajinné oblasti Šumava rozsáhlou rekonstrukci tohoto jedinečného díla. Byl tak obnoven úsek mezi Jeleními Vrchy a Želnavským smykem v délce téměř 11 km a úsek mezi potoky Světlá voda a Stocký potok dlouhý necelé 2 km. Tyto úseky, na kterých by bylo možné plavit dříví doplnily již dříve obnovené úseky na česko-rakouských hranicích v blízkosti hraničního potoka Ježová / Iglbach a ve spáditém úseku pod rakouskou osadou Morau.

Plavení dřeva: Dvousté výročí plavení dříví na Schwarzenberském plavebním kanálu v roce 1989 oslavili především lesáci. V Horní Plané se v říjnu 1989 konal seminář, který absolvovalo několik set účastníků z celé republiky. Jeho součástí byla i exkurze ke kanálu, dokonce i do hraničního pásma k Rosenauerově kapliče. Vyšebrodští lesáci založili při Společnosti lesnické České vědeckotechnické společnosti tzv. Bratrstvo Schwarzenberského plavebního kanálu, jehož vůdčím duchem byl Josef Rolínek z Vyššího Brodu. Členové tohoto uskupení pak spolu s dalšími kolegy připravovali a čistili plavební kanál a udržovali naučnou stezku podél něho v bývalém revíru Svatý Tomáš, tehdy ještě v hraničním pásmu.

V roce 1991 došlo ze zcela soukromé iniciativy ke znovuobjevení malého úseku plavebního kanálu v místě křížení s hraničním potokem Ježová. Na první práce navázala obnova propustu na Ježové, kterou provedl v roce 1995 s.p. Lesy České republiky. Na českém území, v těsné blízkosti Rakouska, se tedy znovu objevil rekonstruovaný úsek Schwarzenberského plavebního kanálu. Z české strany k němu v těchto místech nevedla žádná cesta; z rakouského Oberhaagu v řadě míst těžko průchodná turistická stezka do Bavorské slati (Bayrische Au).

V létě 1996 přijeli na Šumavu poprvé studenti Lesnické fakulty České zemědělské univerzity v Praze pokračovat v rekonstrukci kanálu v Čechách i v Rakousku. Práce, pobyt studentů, materiál i další náklady hradil Rotary Club Rohrbach. Studenti z Prahy jezdili opravovat plavební kanál,

především v oblasti Ježové, i v letech následujících. Vždy před ukončením prací studenti kanál napustili a vyzkoušeli, zda po hladině opět poplavou polena.

V roce 1997 už rekonstrukční práce v Čechách i v Rakousku postoupily tak daleko, že kanál začalo navštěvovat velké množství turistů. Proto byla provedena oprava lesní cesty od Růžového Vrchu (U Korandy) k Ježové v délce cca 1,8 km; část nákladů uhradil s.p. Lesy České republiky, část rakouský Tourismusverbandegemeinschaft Boehmerwald Aigen - Schlaegl, práce provedla kaplická firma Ertl - silniční a dopravní stavby. Také na rakouské straně byla opravena tzv. Kanálová cesta (Kanalstrasse) od Celnické chaty (Zollhuetten) v délce cca 1,2 km.

U příležitosti dokončení opravy cest byl v těchto místech zřízen mimořádný hraniční přechod a provedeny první ukázky plavení dříví. V červnu 1998 byl otevřen hraniční přechod pro pěší a cyklisty Ježová - Iglbach, kde jsou pořádány ukázky plavení dříví několikrát do roka.

V květnu 1999 se konala poprvé Slavnost Schwarzenberského plavebního kanálu. Slavnost byla zahájena na Jeleních Vrchích; účastníci se vydali podél plavebního kanálu k mimořádně otevřenému hraničnímu přechodu Zvonková - Sonnenwald, kde ochutnali pivo uvařené v nedalekém Schlaeglu a sekanou z Ulrichsbergu nazývanou neuburger. Při ukázce plavení dříví u Ježové byl plavební personál oblečen do tradičních oděvů, řada plavců měla na nohou dřeváky vystlané slámou. Největší vytrvalci dojeli až do Přední Výtoně, kde slavnost vrcholila za přímého přenosu Českého rozhlasu. Pořadatelé slavnosti byly Správa Národního parku a Chráněné krajinné oblasti Šumava, Lesy České republiky, s.p. - Oblastní správa toku Benešov, Tourismusverbandegemeinschaft Boehmerwald, Český rozhlas České Budějovice a české i rakouské obce, jejichž územím kanál prochází.

Koncem prázdnin 1999 se konal první ročník slavnosti Kulturní osa plavební kanál. Její organizátoři z rakouského kulturního spolku Sunnseitn, Správy Národního parku a Chráněné krajinné oblasti Šumava, Lesy České republiky, s.p. - Oblastní správa toku Benešov a české a rakouské obce chtěli během následujících dvou let ozvláštnit stezku podél plavebního kanálu moderními sochařskými díly. Prvním z nich byla skulptura Connect it na hraničním přechodu Koranda - St.Oswald bei Haslach.

V současné době se ojedinělá technická památka Schwarzenberského plavebního kanálu i nevšední zážitky spojené s ukázkami plavení dříví stávají pro návštěvníky Šumavy pojmem a cílem jejich turistiky, který poskytuje zábavu i poučení.

Popis cesty : Ježová, Jelení Vrchy

Další informace o kanálu lze najít v infocentru NPŠ ve Stožci v rámci zajímavé expozice zabývající se lesními společenstvy a proměnou krajiny s příchodem člověka a historií území. Plastickou mapu Schwarzenberského plavebního kanálu (podobnou jako je v muzeu ve Chvalšínách) možno vidět v rámci výstavy tzv. KANÁL EXPO na Jeleních Vrchích.

Historie dopravy na Českokrumlovsku

České země byly odedávna protkány sítí dálkových obchodních cest, spojujících území Čech s ostatními evropskými zeměmi. Jedním z prvních pravidelných spojení, které se dotklo našeho území, byla jízdní pošta „cursus publicis“, pohybující se převážně po stopách římských legií.

Již v raném středověku procházely hraničními hvozdy důležité zemské stezky. Byly to zpočátku jen úzké pěšiny, po kterých se mohli pohybovat pouze nosiči nebo soumaři se zbožím. Územím Šumavy vedlo několik hlavních dopravních cest, které spojovaly alpské oblasti s centrem českých zemí - Prahou a vedly dále do německých zemí, Polska, Ruska i k Baltskému moři. Zahraniční kupci po nich přiváželi zejména sůl, kvalitní látky, víno, tropické ovoce a další zboží. Z českých zemí se naopak vyváželo obilí, dobytek, pivo, ryby, vosk, med a řemeslné výrobky. Největšího vřhlasu dosáhla takzvaná „Via aurea“ - Zlatá stezka, spojující bavorské město Pasov s Prahou. Po Zlaté stezce vypravovalo pasovské arcibiskupství solné karavany, které procházely pohořím Šumavy přes České Žleby, Soumarský most, Volary, hrad Hus a Libínské Sedlo do Prachatic. Odtud mířily přes Vodňany a Písek ku Praze. Velký význam pro zahraniční obchod měly stezka Linecká, Gmundenská, Vitorazská, Březnická či Vimperská (Historické stezky v regionu Český Krumlov, Solná stezka).

Osady ležící na obchodních cestách bohatly a měnily se ve výstavná a prosperující města. S nárůstem populace stoupala v českých zemích spotřeba soli. S bohatstvím šlechty a měšťanů rostla poptávka po luxusním zahraničním zbožím. Zvětšovalo se množství dováženého i

vyváženého zboží a narůstala frekvence na cestách. To si vyžádalo výstavbu kvalitnějších a širších cest, umožňujících přepravu nákladů na rozměrných formanských vozech. Stávající cesty s drnovým nebo zemitým povrchem byly sjízdné pouze za dobrého počasí a zvýšení přepravy neumožňovaly. Náklady na dovoz zboží, mýtné poplatky, skladné, mostné, včetně nákladů na vlastní režii povozů byly důvodem častého zdražování zboží. Rychlost a pohodlnost osobní dopravy závisela na kvalitě jízdních koní, vozů a kočárů.

Teprve v 18. století nastal skutečný rozvoj dopravní sítě. Císař Karel VI. nechal částečně upravit hlavní zemské cesty. Císařovna Marie Terezie a její syn Josef II. věnovali stavbě silnic mnoho pozornosti i značné finanční prostředky. Po silnicích začaly jezdit vozy pravidelných linek státní pošty,

které sloužily jak pro přepravu korespondence, tak i pro osobní dopravu. Jednotlivé úseky cest byly ohraničeny přepřahacími stanicemi s výsadami pro přepravu osob, zpráv a zboží.

Jako další možnost dopravy se nabízela cesta po vodě. Lodní přeprava v českých zemích však nemohla dlouhodobě ovlivnit kvalitu a rychlost dopravy, neboť jen krátké úseky řek byly celoročně splavné. Hlavní vodní tepnou oblasti jižních Čech byla řeka Vltava. (Řeka Vltava - historická komunikace v regionu Český Krumlov)

Po vodě se dopravovalo především dříví z mohutných lesních porostů Šumavy. Nejdříve se mohlo těžit dřevo pouze v blízkosti řeky Vltavy, protože dále do vnitrozemí nevedly potřebné dopravní komunikace. Kmeny byly vázány do vorů a plaveny po řece na trhově odbytíště v Praze. Část dřeva putovala vodní cestou dále do Saska a severního Německa (Historie voroplavby v regionu Český Krumlov). Po řece Vltavě se vory plavily ještě ve 20. století (Poslední vory na Vltavě).

Již ve středověku vznikla myšlenka na vytvoření umělé vodní cesty, spojující řeku Vltavu a Dunaj. K uskutečnění tohoto plánu došlo však až na konci 18. století, kdy byl podle návrhu Josefa Rosenauera vybudován schwarzenberský plavební kanál. Ten umožnil splavování dříví z hospodářsky nevyužitých šumavských hvozďů do řeky Grosse Mühl v Rakousku, kde byla polena nakládána na lodě a putovala po Dunaji

do Vídně (Schwarzenberský plavební kanál). Schwarzenberský plavební kanál sloužil dopravě dříví více než sto let, dokud jej nevystřídal nový výkonnější dopravní prostředek - železnice.

Předchůdkyní parní železnice byla koněspřežná dráha. První koněspřežka na evropském kontinentu spojovala města České Budějovice a Linec. Měla zajistit spojení solných skladů v Českých Budějovicích s rakouským Lincem a s Gmundenem, hlavním střediskem solného obchodu. Koněspřežná dráha zároveň umožnila rychlejší, pohodlnější a levnější dopravu osob .

Jedna z prvních parních železničních tratí v českých zemích, vybudovaná v roce 1868, spojila města Plzeň a České Budějovice. Další železniční spojení v jižních Čechách vznikala s určitým zpožděním. Provoz na trati České Budějovice - Český Krumlov - Kájov - Želnavá byl zahájen v roce 1892. V následujícím roce začaly jezdit vlaky na trati Strakonice - Volyně - Vimperk a Číčenice - Vodňany - Prachovice - Volary. Z Volar od roku 1900 pokračovalo železniční spojení přes Lenoru do Vimperka. Teprve v roce 1910 byla prodloužena železniční trať z Volar přes Černý Kříž na bavorskou hranici k městečku Heidmühle (Historie železniční dopravy v regionu Český Krumlov). V roce 1911 byla zahájena doprava na druhé elektrické dráze v jižních Čechách, která spojovala Rybník a Lipno (Elektrická dráha Rybník-Lipno). Železniční síť nebyla po roce 1911 doplněna již o žádnou novou trať.

Rašeliniště Borková

Výměra : 47,90 ha Nadmořská výška : 725 - 730 m Vyhlášeno : Vyhláška Správy NP a CHKO Šumava, 1995

Území je posledním zbytkem rozsáhlých rašelinišť zatopených údolní nádrží Lipno. Nachází se na pravém břehu údolní nádrže Lipno mezi ústím Rothovského potoka na západě a křižovatkou silnic u zaniklé osady Kyselov. Jižní hranice je vymezena trasou elektrovedu VN, severní hranici tvoří vodní hladina na úrovni 725 m n.m. Důvodem ochrany je údolní rašeliniště s porosty borovice blatky, ostřicové porosty s výskytem chráněných druhů rostlin a živočichů. Jedná se též o významné hnízdiště vodních ptáků.

Geologický podklad je tvořen moldanubickými migmatizovanými pararulami. Chráněné území zahrnuje okraj údolních rašelinišť, která vyplňovala nivu Vltavické brázdy a po napuštění nádrže Lipno zanikla. Rašelina byla místy těžena na palivo např. pro pivovar a tuhové doly.

Původní blatkové rašeliniště bylo při výstavbě Lipna na severním okraji odlesněno. Vznikly tak 2 odlišné pásy vegetace: pobřežní ostřicové porosty, s výskytem bazanovce kytkokvětého, ostřice plstnatoplodé, klikvy a vlochně bahenní, a souvislý pás borovice blatky s podrostem klikvy, vlochně, vřesu a borůvky, do něhož proniká na sušších místech borovice lesní a bříza. Les roste pouze v úzkém pásu na jižním okraji CHÚ. Převážně jej tvoří smrkoborové porosty, které plynule přechází do porostu blatky.

Významný je výskyt bezobratlých živočichů, vázaných na společenstva rašelinišť, zejména motýlů (*Colias palaeno*, *Procllossiana eunomia*) a brouků (*Carabus menetriesi* *C. arcensis*, *Agonum ericeti*, *Cymindis vaporariorum*).

Pestřice

Výměra : 106,58 ha, navrženo rozšíření na 146,53 ha Nadmořská výška : 725,0 - 750 m
Vyhlášeno : Vyhláška OÚ Č.Krumlov 1992

Soubor vlhkých luk, rašelinišť a rašelinných pramenišť s významným výskytem zvláště chráněných organismů, rozkládající se v nivě a na přiléhajícím svahu potoka Pestřice, který tvoří místy státní hranici s Rakouskou republikou, od hraničního znaku I 40/1, cca 2,5 km J od osady Přední Zvonková, po ústí do údolní nádrže Lipno.

Podloží je tvořeno migmatizovanou pararulou. V bočních prameništích jsou malá rašeliniště s mocností do 1 m.

Vegetace je tvořena společenstvy svazu *Calthion* a *Polygono-Trisetion*, v místech pramenišť i svazu *Oxycocco-Ericion*. Nejcennější je pás podél přirozeného toku potoka s výskytem kamzičnicku rakouského, oměje šalamounku, rdesna hadího kořene, na písčitých náplavech i prhy chlumní. Na prameništích se vyskytuje prstnatec májový a zábělník bahenní. Zajímavý je postup sukcese na bývalém pásu ženíjných zátarasů, kde roste např. rosnatka okrouhlostá, tučnice obecná a hruštička menší.

Na horním toku Pestřice je les omezen na malé březoborové porosty v komplexu sukcesních ploch. Na dolním toku do CHÚ zasahují podmáčené smrčiny z komplexu Kyselovského lesa. Žije zde řada zvláště chráněných živočichů. Z hmyzu je významný výskyt motýlů, např. žluťáčka borůvkového, batolce duhového, bělopáska topolového a obou druhů otakárků. Z obojživelníků se vyskytují 2 druhy čolků, 4 druhy žab včetně krit. ohroženého skokana menšího. Lokalita je hnízdištěm řady druhů ptáků vázaných na druhotné bezlesí, současně sem zalétají za potravou druhy horských lesů z komplexu Smrčiny i ptáci, hnízdící na pobřeží Lipna. Z hnízdicích druhů je jsou nejvýznamnější tetřev obecný, jeřábek lesní, sluka lesní, bekasína otavní a chřástal polní.

Přední Zvonková

Přední Zvonková je obec, která jako jedna z mála přežila masakr padesátých let. Tedy přežila spíše administrativně. Z původní zástavby se toho moc nezachovalo, jak dokazuje dlouhá řada typizovaných montovaných domků vpravo. Vlevo jsou sice klasické rodinné domky, ale jejich rodné listy také příliš staré nebudou. Kola už jedou sama, znají to tu z dřívějšíka a vědí, že je čeká odpočinek a jejich páničky jedno či dvě zasloužená pivka. Pravoúhlá zatáčka vpravo a mezi zemědělskými budovami zbývá pár desítek metrů k hospodě. Zdejší zemědělství bohužel z pohledu kolemjdoucího nezapře bývalé JZD deset let po pádu socialismu. Na první pohled se může zdát, že jde o historicky cenné ruiny. Omyl v datování však brzy opraví pohled na trosky rezavých strojů, mezi nimiž se mají k světu celé lesíky neobvykle vzrostlých plevelných rostlin - je tu asi opravdu zdrávo. Některé stavby však jsou dosud obývané! Z okénka tu a tam přívětivě vyhlédne rohatá hlava a radostné bučení sympatických čtvernožců vítá pocestného.

Po malém slalomu mezi několika brblajícími traktory nás čeká nemilé překvapení, zlý sen žízňavého turisty - hospoda není, je zrušená. Je nám, jako když karavana velbloudů přijde do oázy s kontrolkami blikajícími na hrbech - a zjistí, že studna vyschla. Na blízké křižovatce však stojí čerstvý ukazatel - penzion U Marie 1000 m - a na ukazateli je namalovaná vidlička! Co se dá dělat, zkusíme to, stejně jedeme tím směrem. Zatínáme zuby v očekávání výmolů a děr v asfaltu - ale zbytečně. Alespoň jedno příjemné překvapení; silnice je zbrusu nově vyasfaltovaná. Chvilku jízdy hustým hájkem mladých bříz, mezi kterými prosvítají zbytky staveb bývalého JZD a budov pohraniční roty; pak se vpravo otvírá pohled k hraničnímu hřebeni, po kterém se již vine

Schwarzenberský kanál. Jak praví turistický průvodce - "Zde si můžete všimnout ovocných stromů, zdánlivě nelogicky roztroušených po lukách. Jsou to pozůstatky mnoha lidských obydlí, která zde v minulosti stála". Tachometr ukazuje, že těch 1000 m již minulo. Ale kde je ten penzion - tady přece nikdy žádné stavení nebyvalo... Jen v dálí, vysoko na svahu, až nahoře u kanálu, stojí velké stavení, kouří se tam pohostinně z komína. To snad nemůže být pravda... Ale ano, šipka k penzionu míří uzoučkou rozbitou odbočkou přesně tím směrem. Po několika stech metrech se zdá, že cesta stoupá skoro kolmo k nebi. Není už kam přeřadit, nemáme větší kolečka ani menší talíře, takže ke slovu přicházejí podrážky. Proklamovaných 1000 m se mění skoro v jednu tolik, ale nakonec jsme na rovné cestě lemující Schwarzenberský kanál a penzion je na dosah. Přestože je již po sezóně, dostáváme tu najíst i napít k plné spokojenosti. Všude čisto, krásný výhled z terasy - penzion lze jen a jen doporučit! Úkolem tohoto povídání však není dělat reklamu pohostinským zařízením - budete-li mít kolem cestu, zajděte a uvidíte. Důležité však je, že pár set metrů odsud je již Zadní Zvonková se svým překrásně restaurovaným kostelem sv. Jana Nepomuckého

Zadní Zvonková

Stávala tu opravdu velká obec, ale na rozdíl od své "přední" jmenovkyně měla tu smůlu, že stála příliš blízko místům, kde kdosi zatloukl kolíky, natáhl dráty a řekl - "Tam dál je to špatné!!!!". Nezbylo tu téměř nic. Ruina kostela a zbytky fary. Pro zajímavost - podle Ericha Hanse, pedagoga a básníka, rodáka z Dobré Vody u Hartmanic, bylo od roku 1945 z mapy Šumavy vymazáno 226 obcí a osad...

Jak to ve Zvonkové vypadávalo dříve, o tom vám mohou napovědět dva krásné popisy - jeden nepsal Johannes Urzidil a ten druhý Walter Jungwirth - jeden byl rodák, druhý jen návštěvník, oba však znali Zvonkovou tak, jak vypadala kdysi, když se ještě jmenovala Glöckelberg. Ty tři předchozí odkazy mají společného jmenovatele - odvolávají se na stránky se zajímavým názvem Kohoutí kříž, studie a medailony s ukázkami německé lyriky. Obsahově stránky vznikly poměrně nedávno - v letech 1990-2000 v rámci grantu Ministerstva kultury České republiky. Zahrnují autory pocházející ze Šumavy v jejím přeshraničním vymezení a další autory zabývající se danou tematikou od středověku až po současnost.

Pokud tudy někdy půjdete nebo pojedete (až pod kostel se dá dokonce dojet autem), určitě nelitujte těch pár kroků a podívejte se dovnitř. Nedostanete se sice daleko, vchod do vlastní lodě je (celkem rozumně) zajištěn mříží, ale řada zasklených skříněk s fotografiemi v nevelké předsíni stojí za to. Uvidíte tu, jak kostel i hřbitov vypadaly před rokem 1990 a nebudete věřit vlastním očím, co se z ruin podařilo udělat za necelé dva roky. Obrázky ukazují torzo kostela bez střechy a s pobořenou věží i obvodovými zdmi, ve kterých rostou vzrostlé stromy. Na místě dnešního kultivovaného trávníku obnoveného hřbitova jsou houštiny, že by tudy jezevčík neproklíčkoval bez fraktury páteře. Jsou tu i unikátní záběry a pohlednice z původní Zvonkové, jak vypadala koncem devatenáctého století. Ironií osudu je, že kostel i hřbitov nakonec obnovili ti, kdo odsud byli vyhnáni, ale nezapomněli na své blízké, které z hrobu nemohla vyhnat ani zvláště KSČ. Ještě nedávno tu pod kostelem stál přívěš stavební firmy Wondraschek z Lince.

Mezi záběry krajiny a budov nepřehlédněte obrázek, na kterém je oduševnělá tvář třicetiletého člověka. Páter Engelmar Unzeitig se narodil roku 1911 v Hradci nad Svitavou. Studoval teologii a po svém vysvěcení se stal roku 1940, tedy již za války, administrátorem fary ve Zvonkové. Nebyl jím dlouho. Ani ne za rok, v dubnu 1941 byl gestapem zatčen a jeho pouť životem skončila v koncentračním táboře Dachau. Zde se téměř dožil konce války. Zemřel, protože se nezpronevřil svému poslání. Ošetřoval vězně, ruské válečné zajatce, nemocné tyfem a dával jim naději. Sám se však nakonec zákeřnou nemocí také nakazil... A proč byl páter Engelmar zatčen? Mimo jiné i za to, že při svém kázání hlásal, že Boha je třeba poslouchat víc než lidi...

Na závěr bych rád připojil tip pro výletníky. Budete-li chvíli (no, chvíli...) stoupat po té nové asfaltce dál, spíše směrem vpravo (jsou tam ukazatele), přehoupnete se přes hraniční hřeben k přechodu Zvonková - Schöneben. Ten je určen pro pěší, cyklisty a malé motocykly a je otevřen od 15.3 do 31.10. od 6 do 22 hodin. Jel jsem tudy dvakrát, ale ve veliké komisní budově, samovolně již svým vzhledem vyvolávající asociaci se slovem "celnice", nebylo ani živáčka.

Hned za celnicí odbočuje vlevo, za plotem na kraji smrkového lesa, modrá značka. Ta vás po pár stech metrech klopýtání přes kořeny dovede ke Schwarzenberskému kanálu. Podél něj vede modrá cyklotrasa - asi tak patnáct kilometrů, až na další hraniční přechod - Ježová/Igelbach. Tam kanál opět vstupuje na naše území. Pasy snad ani nehledejte, přechod tvoří v tomto případě

dvojice plechových cedulí na lesní cestě. Celá cesta vede kolem kanálu "proti vodě", jde tedy velice mírně (ale pořád) do kopečka. Bude se líbit tomu, kdo má rád vyjížďky lesem. Celých patnáct kilometrů jdou totiž mírné zákruty kanálu, sledujícího vrstevnice hřebenu, vzrostlým smrkovým lesem - bohužel bez výhledů. Na mapě je tato oblast pojmenována Sonnenwald, což by mohlo být asi tak Slunečný les - hezký název! Tu a tam je na kanálu restaurována některá zajímavost, většinou technologická - stavidla, křížení s potoky, čistící výpusti... Jsou tu také pěkné informační tabule - nejen v němčině, ale i v češtině. Nedaleko před hranicemi je již restaurováno celé koryto kanálu. Jsou tu dřevěné jízky a propustě; tady se v sezóně konají ukázkové plavby dříví.

No a pár stovek metrů za hraniční čarou se kruh uzavírá - opět se dostáváme na paseku U Korandy, kterou jsme navštívili již v minulém dílu. Z ní můžete sjet k Lipnu a nechat se převézt do Dolní Vltavice nebo pokračovat po pravém břehu směrem na Frymburk (přívozem) či na Přední Výtoň. Lze také vystoupat až na Svatého Tomáše nebo jet přes Rychněvek na Pasečnou...je tu všude moc krásně. Proto si nenechte zkazit dobrou pohodu lidskou...no, však víte čím.

Na Rakouském území totiž, asi po dvanácti kilometrech od přechodu ve Zvonkové, překřížíte pěknou asfaltovou vozovku. Vypadá skoro jako nájezd na lyžařský skokanský můstek a cyklistu přímo láká ke sjezdu. Podle mapy vidíte, že je tu značka hraničního přechodu a silnice míří přímo k přívozu na Dolní Vltavici. Takže - "Pusťte vše!!!". Ale ouha. Nemáte-li oči jako rys ostrovid, snadno na mapě přehlédnete mikroučkový písmenky vysázenou doušku "jen příležitostný přechod", navíc ještě maskovanou pod čarou vymezující hranice. Nenechte se proto nalákat. Pokud jste četli předchozí pokračování tohoto miniseriálu, pak vězte, že jde o druhý konec té silnice, kde zaručeně dostanete pokutu za pokus o ilegální přechod hranic, jak jsme o tom psali minule. Proč ovšem lze udělat přechod na lesní pěšině a tady, přímo na silnici ne (navíc když ta silnice vede kolem budovy pohraniční policie), nad tím selský rozum opravdu zůstává v rozpacích. Ostatně, podívejte se na jeden zážitek přímo na webu...

Pozn. Zdá se však, že to již není tak zlé. Po třech letech od "početí" původní verze tohoto textu dole zmizely výstražné cedule - snad se vstupem do EU padla i tato opona. Ale jistě to nevím a raději si přípustnost přechodu v těchto místech ověřte.

Plechý

Nejvyšší hora české části Šumavy (1.378 m) leží asi 14 km západně od Horní Plané a asi 8 km jihozápadně od Nové Pece na státní hranici ČR s Rakouskem.

Hora přitahuje návštěvníky řadou zajímavostí. Nejatraktivnější je ledovcové Plešné jezero, které nebylo řadu let přístupné veřejnosti. Na svahu nad jezerem stojí 14,5 m vysoký památník spisovatele a básníka Adalberta Stiftera, který mu zde, v obtížně přístupném srázu nad jezerem, postavili šumavští kameníci na místě, odkud rád vyhlížel do kraje.

Na jižním úbočí Plechého se tyčí do výše 260 metrů skalní stěna karu Plešného jezera. Jedná se o významný geomorfologický útvar, který je jednou z nejcennějších součástí zdejší přírodní rezervace Trojmezí. V blízkosti "hráze" (karového prahu) Plešného jezera se rozprostírá rozsáhlé kamenné moře tvořené mohutnými, mrazovým zvětráváním rozpuštěnými balvany hrubozrnné plekenštejnské žuly.

Po severním úbočí Plechého vede trasa Schwarzenberského plavebního kanálu, který je přístupný od osady Jelení, kde kanál prochází podzemním tunelem se dvěma zajímavými portály.

Přístup k vrcholu Plechého je možný jednak po červeně značené hřebenové trase z osady Nové Údolí (asi 4 km jižně od Stožce) se sestupem okolo Plešného jezera do Nové Pece. Trasa je dlouhá asi 15 km a vzhledem k náročnému terénu je třeba na její zdolání alespoň 5 hodin. Druhou možností přístupu k vrcholu je trasa zelené značky z Nové Pece, jež vede až k Plešnému jezeru - zde se napojují na červenou, která vede až na vrcholek. Přístup je možný i po silničníce z osady Jelení s napojením na zmíněnou červenou u jezera.